

ARTIMCI DEĞİL YAPBOZCU ARTIMCILIK: TÜRKİYE’DE ÖĞRENCİ SEÇME VE YERLEŞTİRME POLİTİKASI KARARLARI

O. Gökhan Hatipoğlu*

Özet

Bu çalışmada, Türkiye’de yükseköğretimde ve ortaöğretimde öğrenci seçme ve yerleştirme politikalarındaki kararların alınma şeklinin ve politika türünün analiz edilmesi amaçlanmıştır. Bunun için öncelikle kamu politikası disiplinindeki artımcılık kuramı tanıtılmış ve artımcı kuramdaki politika analiz ikiliği tartışılmıştır. Daha sonra öğrenci seçme ve yerleştirme politikalarında alınan kararların son onlu yıllardaki seyri incelenmiş ve bu kararların nasıl alındığı keşfedilmeye çalışılmıştır. Araştırma sonunda Türkiye’de seçme ve yerleştirme politikalarının ve politika kararlarının artımcı bir yaklaşımla alındığı, planlamacı ve rasyonel karar verme sürecinden uzaklaşıldığı görülmüştür. Üstelik bu artımcı yaklaşım politika sorununa bir kazanım sağlamakdan çok, yapbozcu bir görünüm sergilemektedir. Politika/Analiz ikiliği ekseninde değerlendirildiğinde, ortaöğretimdeki politikaların artımcılığın analiz yönüne daha yakın durduğu; yükseköğretimdeki politikaların ise bir politika tercihi olarak belirleyici artımcılıkla kesiştiği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Artımcılık, Kamu Politikası, Politika Analizi, Yükseköğretimde ve Ortaöğretimde Seçme ve Yerleştirme Politikaları, Politika/Analiz İkiliği.

GİRİŞ

Kamu Politikası disiplininin en önemli konularından biri politika kararlarının nasıl alındığı sorusu olmuştur. Sorunun erken dönemdeki yanıtı belirgin ve tartışılmaz bir konumdadır: “Kararlar rasyonel olarak alınmalıdır”. Ancak Herbert A. Simon’un sınırlı rasyonalite (*bounded rationality*) eleştirisi ile gündeme gelen davranışçı kuram ve çoğulcu-

* Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, Yönetim Bilimleri Doktora Öğrencisi

luk yaklaşımları kamu yönetimi disiplini ve kamu politikası anlayışını kökten değiştirmiştir. Kamu politikası disiplini ortaya çıkan bu yeni okulun karar verme kuramı olan artımcılık (*incrementalism*) ise Lindblom tarafından 1959 yılında yazılan bir makale ile doğmuştur. Rasyonel karar verme yaklaşımının gerçek hayattan uzak olduğunu, politik kararların statüko üzerinde yapılan küçük değişikliklerle alındığını savunan artımcılık yaklaşımı, kendisine getirilen eleştirilere ve karar verme ile ilgili geliştirilen yeni kuramlara rağmen pek çok politika kararı için geçerliğini ve açıklayıcı olma özelliğini sürdürmektedir.

Özellikle son onlu yıllarda sürekli yasa ve mevzuat üreterek AB norm ve politikalarına uyum sağlamaya çalışan ve küreselleşen Dünya düzenine koşut olarak kamu politikalarını değiştiren Türkiye’de artımcı olarak nitelendirilebilecek birçok politika kararına rastlamak doğaldır. Ülkemizde politika kararları sosyal, kültürel ve ekonomik açıdan farklı dünyalara öykünüldüğü için zaman zaman ülke gerçekleriyle örtüşmeyebilmekte ve bu nedenle kararlar tedrici olarak alınabilmektedir. Bir başka deyişle siyasi kaygılar nedeniyle veya uyum sürecini hızlandırmak için hızlı ve plansız alınan politika kararları, sonuçlarına ve alınan tepkilere göre aynı hızla değiştirilmekte, artırılmakta veya yenilenmektedir.

Eğitim politikaları hem bu değişim/yenilenme sürecinden etkilenmekte hem de nitelikli işgücü talebi artan iş dünyası, dershaneler, kat-sayı tartışmalarına taraf olan siyasal partiler, öğrenci velileri, medya gibi çok sayıda politika aktörünü etkilemektedir. Türkiye’de öğrencilerin başarısının ölçülerek bir üst öğrenim basamağına yerleştirildiği, ortaöğretime ve yükseköğretime öğrenci seçme ve yerleştirme sistemleri bu değişimin en belirgin olduğu yerdir. Seçme sınavlarının niteliği ve niceliği ile okul başarı puanı gibi diğer kriterlerle birlikte yerleştirmenin yapılması konularında arka arkaya değişen politika kararlarının bu çalışmanın nesnesi olarak seçilmesinde bu belirginlik etkili olmuştur. Bu çalışmada söz konusu kararların ve kararlarla birlikte üretilen veya değişen politikaların artımcılıkla ne ölçüde kesiştiği araştırılmıştır. Çalışma, aktörleriyle ve süreci ile beraber bir politika analizi yapmayı değil, karar sürecinin niteliğini ve üretilen politikanın türünü keşfetmeyi amaçlamaktadır. Türkçe alanyazında bütünüyle politika analizi yapan birçok araştırma bulunmakla beraber, karar verme modellerine göre eşleştirme veya analiz yapan bir çabanın eksikliği, bu çalışma için güdüleyici olmuştur.

Çalışmada öncelikle bir karar verme analizi olduğu kadar, bir karar verme ideolojisi veya başlı başına kamu politikası olarak da ele alınan artımcılığın kuramsal çerçevesi bu ikilik göz önüne alınarak tanıtılmıştır. Daha sonra Türkiye’deki öğrenci seçme ve yerleştirme politikalarında alınan kararların karmaşık ve hareketli seyri incelenmiş, kararların doğrudan yansıtıldığı seçme sınavı sistemleri ve sınav sistemine önemli ölçüde bağlı yerleştirme yöntemlerinin ne sıklıkta ve nasıl değiştiği araştırılmıştır. Son olarak bu politika kararlarındaki değişiklik biçimlerinin artımcı analize ve politikaların kendisinin de artımcı politika yaklaşımlarına ne kadar temas ettiği politika/analiz ikiliği üzerinden tartışılmıştır.

I. ARTIMCILIK (*INCREMENTALISM*)

Kamu Politikası disiplininde ve Kamu Politikası Analizi kuramlarında dönüm noktalarından biri olan artımcılık düşüncesinin kuramcısı ve geliştiricisi Charles E. Lindblom’dur. Yazar, ünlü makalesi “The Science of Muddling Through¹”da, dönemin kamu politikası disiplininde hem politika yapma, hem de karar verme süreçlerinin açıklayıcısı olarak egemen ve neredeyse rakipsiz olan rasyonel kurama karşı bir seçenek geliştirmiştir. Kısaca kamu politikası kararlarında statükonun fazla değiştirilmeden, önceki politikaların küçük ilerlemeler halinde değiştirildiğini öne süren bu özgün yaklaşım, zamanla *incrementalism*² (artımcılık) olarak anılmaya başlanmıştır.

ABD’de bilimsel yönetim ilkelerinin kamu yönetiminde kullanılması düşüncesi, 19. Yüzyıl sonunda Wilson’la başlamış ve ilerleme-

1 Makalenin ismindeki “muddling through” yüklemine, “idare-i maslahat, düzeni sürdürmek, iyi kötü yürütmek” gibi farklı anlamları olmakla beraber Türkçe yapılmış çevirisinde “El Yordamıyla” ibaresi kullanıldığı görülmektedir. Söz konusu çeviri için bkz: Lindblom, Charles E., “El Yordamıyla Amaçları Gerçekleştirme Bilimi”, (Çev. Şinasi Aksoy), Kemalî Saybaşı (der.) *Siyaset Biliminde Temel Yaklaşımlar*, Doruk Yayınları, Ankara, 1999, s. 259-280.

2 *Incrementalism* teriminin kökeni Latince *incrementum* olup, büyüme süreci, tam olgunlaşmaya yol açan büyümeyi sağlayan hücre veya tohum ile çocuk veya nesil olmak üzere büyüme ve çoğalma eylemine yönelik anlamlar taşımaktadır. Ancak *increment* kelimesi zamanla kökenindeki anlam kayması ile boyutları sınırlı bir büyüme adımını, küçük bir kazanımı veya matematikte kullanıldığı haliyle bir değişkendeki veya fonksiyondaki olumlu veya olumsuz bir değişim aralığını da ifade etmeye başlamıştır. Tenney Frank, “Notes and Discussions: Magnum Jovis Incrementum”, *Classical Philology*, Vol. 11, N.3, 1916, s.334-336, <http://www.jstor.org/stable/261856>, (Erişim Tarihi: 24.04.2012).

ci Dönem boyunca yaygınlaşarak sürmüştür. 1929 Dünya Ekonomik Krizi'nden sonra, *New Deal* döneminde ise teknik aklın kutsandığı ve ilkeleştirdiği İlerlemeci Dönemin mirası pratik alana taşınmış, devletin ekonomiye müdahalesi ve planlama anlayışı kamu politikalarının tamamına doğru yaygınlaştırılmıştır.³ Krizi ve etkilerini sona erdirmek için sürekli bir politika üretme döngüsüne giren ABD'de rasyonellik ön plana çıkmış ve daha az siyasi bir yöntemle rasyonel kamu politikası üretilmesinin ilkesel olarak yolu açılmıştır.⁴ Programların ve kamu yöneticilerinin politikayı belirlemede etkinleşmesi ile birlikte Harold Lasswell ortaya çıkmış ve Kamu Politikaları hakkında Wilson'un anlayışına paralel bilimsel bir uygulama alanı tanımlamaya çalışmıştır.⁵ Kamu politikası disiplininin kurucusu kabul edilen Lasswell için yüksek rasyonellik bilginin içeriğini ve bu bilgiye dayalı yorumları olumlu etkilemekte ve rasyonel yöntemsel yaklaşım, doğru bilgiyi karar verme süreci ile bütünleştirerek politika bilimlerini geliştirmektedir.⁶

Rasyonalizmin Kamu Politikası'nın kilit aşaması olan karar verme aşamasına yansımaları kararların en az maliyetle en fazla kamu çıkarı elde edilecek şekilde maksimize edilmesi yaklaşımı olmuştur. Rasyonel Model/Rasyonel Kuram olarak bilinen bu karar verme yaklaşımına ilk ciddi eleştiriler Simon'dan gelmiştir. Buna göre seçim veya karar verme aşamasında, yöneten adam (*administrative man*) kısıtlı bilgi ve yeteneğe sahiptir.⁷ Davranışçı okulun bu karşı çıkışında, karar vericilerin karşı karşıya kaldığı sınırsız sayıda seçeneklerde bilişsel olarak sınırlandıkları ve bu sınırlılığın onları daha olası buldukları sınırlı sayıda seçeneğe yönlendirdikleri gerçeği vurgulanmaktadır. Simon, son kararı vermeden önceki bu seçme aşamasında düşünsel, mesleki, kültürel temeller üzerinde taraflı davranılmak zorunda olduğunu savunmaktadır.⁸

3 F. Eda Çelik, "Çalışma Alanı Olarak Kamu Politikası: Tarihsel ve Düşünsel Kökler Üzerine", *Amme İdaresi Dergisi*, 41/3, 2008, s. 60-61.

4 *a.k.*, s. 58-60.

5 Graham Allison, "Emergence of Schools of Public Policy: Reflections by a Founding Dean", *The Oxford Handbook of Public Policy*, Oxford University Press, (Oxford: 2006), s. 58-79.

6 Sıtkı Çorbacıoğlu, "Kamu Politikası Analizinde Görünmez Üniversite", *Amme İdaresi Dergisi*, C.41, Sayı 4, 2008, s.28.

7 Herbert A. Simon, "A Behavioral Model of Rational Choice", *The Quarterly Journal of Economics*, Vol. 69, No. 1. 1955, s. 99-118, <http://www.math.mcgill.ca/vetta/CS764.dir/bounded.pdf>, (Erişim Tarihi: 05.05. 2012).

8 Michael Howlett, Michael, M. Ramesh, Anthony Perl, *Studying Public Policy. Policy Cycles and Policy Subsystems*, Oxford University Press, 3. Ed., Canada, 2009, s. 145.

Artımcılık kuramı böyle bir ortamda Simon gibi siyaset bilimcilerin Rasyonalizmin pratik olmadığı yönündeki endişeleri üzerine ortaya çıkmıştır.⁹ Lindblom, karar verme sürecinin bilimsel ve teknik olmaktan çok siyasi ve pratik olduğunu öne sürmüştür; karar vericilerin kabul edilebilir ve uygulanabilir olanı tercih ettiklerini ve politika değişikliklerinin küçük ve artımcı olduğunu tespit etmiştir.¹⁰ Lindblom'a göre, rasyonel politika yaklaşımı ile karmaşık sorunlar için politika üretmek imkânsızdır, bu yaklaşım ancak görece küçük sorunlar için kullanılabilir. Sorunların karmaşık, büyük ve çok faktörlü olduğu durumlarda bu yaklaşımın kullanılmayacağını savunan Lindblom, kendi ampirik yöntemini ortaya koyar ve bunu ardışık sınırlı üstünlükler (*successive limited comparisons*) olarak adlandırır.

Artımcılık kuramını 1959 yılında ortaya atan Lindblom, alanyazında bu kuramı destekleyen ve eleştiren birçok görüşün tartışılması üzerine zamanla kuramını geliştirmiş ve yenilemiştir. Özellikle artımcılığın bir politika süreci olarak eleştirilmesine karşı çıkan Lindblom, politika analiz ayrımını vurguladığı ve artımcı analizi kendi içinde sınıflandırıp tekrar açıkladığı, en az ilki kadar ses getiren bir makale daha kaleme almıştır. Lindblom, ünlü ilk makalesinden 20 yıl sonra yazdığı makaleyle birlikte artımcılığı çekirdek anlamıyla, analiz tipi ne olursa olsun “küçük adımlarla yapılan politik değişiklik” olarak tanımlamıştır. Buradaki tanım bir kamu politikası olarak artımcılığı betimlemektedir. Bu tanıma göre, artımcılık da bir kamu politikası olarak farklı derecelerde izlenebilir. Lindblom'un kendi örneğine göre faiz oranlarının zaman içinde indirilip artırılması son derece artımcı bir politikadır. Diğer yandan merkez bankasının devreye sokularak bankacılık sisteminin yeniden yapılandırılması daha düşük derecede olsa da halen artımcıdır. Artımcı ve artımcı olmayan değişiklikler arasında keskin bir çizgi bulunmadığını belirten Braybrooke ve Lindblom, politika karar değişikliklerinin önemsiz sonuçları olan küçük değişikliklerle, önemli değişkenlerin büyük sonuçlara yol açtığı değişiklikler arasında bir yerde durduğunu varsaymaktadırlar.¹¹ Bir değişikliğin artımcı olup olmadığının ölçülme-

9 Grant Holly, “The Political Practices of Disjointed and Directed Incrementalism: Federal Child Benefits and Childcare in Canada”, *UK Social Policy Association Annual Conference University of Edinburgh*, (June 29-July 1 2009), <http://www.crfr.ac.uk/spa2009/Holly>, (Erişim Tarihi: 12.05.2012), s. 3.

10 Grant Holly, *a.g.k.*, s. 3.

11 David Braybrooke, Charles E. Lindblom, *The Strategy of Decision*, Free Press, New York 1963, s. 64.

si hakkındaki tartışmalara rağmen, bu tartışmalar artımcılığın ardışık ve sınırlı üstünlüklerin izlendiği en ılımlı değişikliklerin bir dizisi olduğu yönündeki temel görüşü etkilemekten uzaktır.¹² Bununla birlikte son derece hızlı artımcı değişikliklerin artımcı olmayan bir değişikliğe yol açabileceği belirtilmişse de, Lindblom'a göre sonuçları önceleyen analiz ve karar örüntüleri, sonuçların kendinden çok daha önemlidir.¹³

Lindblom, yukarıda belirtilen ikinci makalesinde, kendisinin ilk kez ortaya attığı artımcılık kavramının alanyazında genişlediğini belirterek kendi yazdıklarıyla beraber, alanyazındaki analiz tanımlarında artımcılık olarak ortaya çıkan politika analizi çeşitlerini üç sınıfta ayırmaktadır. Bu analiz çeşitleri karmaşıktan basite doğru stratejik analiz, bölünmüş artımcılık ve basit artımcılık olarak sıralandırılmıştır. Stratejik analizde artımcılık bir dizi taktikle uygulanan kararlar dizisidir; bölünmüş artımcılıkta ise politika sorunu bölümlenerek artımcı kararlar verilir. Mevcut durumdan küçük ve kademeli sapmalar olarak tanımlayabileceğimiz politika kararlarının analizi olan basit artımcılık, bölümlenmiş artımcılık gibi parçası olduğu daha karmaşık stratejilerden yalıtılarak veya ayrı değerlendirilerek savunulamaz. Parçası olduğu taktiklere ve içinde bulunan koşullara bağlı olarak kullanışlı olabilir veya olmayabilir.¹⁴

II. ARTIMCILIK YAKLAŞIMINDA POLİTİKA/ANALİZ AYRIMI

Artımcılığa getirilen önemli eleştirilerden biri, bir politika olarak özellikle büyük ve karmaşık sorunlarda, geniş sosyal problemlere yanıt üretmedeki yetersizliğidir. Lindblom ikinci makalesinin önemli bir bölümünü, bir politika olarak artımcılığa getirilen bu eleştirileri savunmaya ayırmıştır. Burada öne çıkan soru “*artımcılık politikayı yalnızca analiz etmekte midir; yoksa politikanın nasıl yapılması gerektiğini mi belirlemektedir?*” konusudur.

Bu soru yalnızca artımcılık için değil, politika analizinin kendisi için de geçerlidir. Sorunun kaynağı kamu politikası yapımı/çalışmaları ile bu yapımın kilit noktası olan karar süreci ve politika analizinin yakın

12 Charles E. Lindblom, David K. Cohen, Usable Knowledge. Social Science and Social Problem Solving, Yale University Press, New Haven 1977, s. 327.

13 Michael Howlett v.d., a.g.k., s. 147-148.

14 Michael Howlett v.d., a.g.k., s. 519.

ilgisinde, hatta iç içe geçmişliğinde saklıdır. Temel olarak Kamu Politikası bir “karar verme bilimi”dir.¹⁵ Kamu Politikaları, her şeyden önce devletin zorlayıcı gücünün seçeneklerini temsil etmektedir ve kararların nasıl alındığı önemli bir konudur.¹⁶ Birkland’a göre politika analizi, formülasyon aşamasında politika aktörlerine bilgi ve düşünce sağlamak için sıklıkla kullanılmaktadır.¹⁷ Bir başka deyişle politika analizi karar verme sürecinde bir yardımcı alettir. Çevik ve Demirci’ye göre, siyasal ve mesleki amaçla kamu politikalarının analiz edilmesi destek amaçlıdır; ancak bu destekleyici analizler hükümetlerin ne yapması gerektiği ile de ilgilenmektedir.¹⁸ Sonuç olarak, analiz politika yapımına destekleyici olmaktan çıktığında veya bir karar enstrümanı yerine, kararın yordamı haline geldiğinde kendisi politika haline gelmektedir.

Neyin analiz, neyin politika olduğu konusu kamu politikası disiplininde ana akım yaklaşımları da etkilemektedir. Howlett ve diğerlerine göre, politika analizi, sonuç ve etkiler üzerinde durmaktadır.¹⁹ Politika çalışmaları ise nedenler, ön kabuller ve uyarlamaya kadar giden sürece yoğunlaşmıştır. Diğer yandan politika yapma sürecinin kendisi de analize tabidir.²⁰ Bu durum analiz/politika ikiliğini daha da karmaşık bir hale sokmaktadır.

Bu genel ikiliğe koşut olarak, artımcılığın bir analiz mi, bir politika mı olduğu konusu alanyazında sıkça tartışılmış bir sorudur. Alanyazında her iki görüşü de ayrı ayrı savunan ve kuramın kurucusu Lindblom gibi ikisini de doğrulayan yaklaşımlar bulunmaktadır. Van de Donk, artımcılığı bir bozuk paranın iki yüzüne benzeterek artımcılığın analiz ve politika olarak iki temel yorumu olduğuna vurgu yapmaktadır. Donk’a göre artımcılık, “*mevcut gerçekliği bir alternatif olarak ele alan ve mevcut gerçeklikte görece olarak küçük ayarlamalar yaparak veya sonucu aşağı yukarı tahmin edilebilecek daha büyük ayarlamalar yaparak üretilecek olan yakın alternatiflerin getireceği olası kayıp ve kazanımları karşılaştıran sosyal eylem yöntemidir.*”²¹ Bu tanım şüp-

15 Kevin B. Smith, Christopher W. Larimer, *The Public Policy Theory Primer*, Westview Press, 2009, s. 49.

16 A.k., s. 49.

17 Thomas A. Birkland, *a.g.k.*, s. 73.

18 Hasan Hüseyin Çevik, Süleyman Demirci, *Kamu Politikası. Kavramlar, Aktörler, Süreç, Modeller, Analiz, Karar Verme*, Seçkin Yayıncılık, 2. Baskı, Ankara, 2012, s. 93-97.

19 Michael Howlett v.d., *a.g.k.*, s. 9.

20 Thomas A. Birkland, *a.g.k.*, s. 8-9.

21 W.B.J.H. Van de Donk, *a.g.k.*, s. 383.

hesiz ki artımcılığı bir analiz yöntemi olarak betimlemektedir. Artımcı analiz karar verici insanların karşı karşıya kaldığı temel koşullara, yani kısmi bilgi ve eksik analize bir yanittir. Artımcılığın yalnızca bir karar analizi olduğu yönünde başka görüşler de bulunmaktadır.²²

Bir grup yazar artımcılıktaki analiz/politik ikiliğini açıklayıcılık ve belirleyicilik kavramları üzerinden ele almaktadır.²³ Buna göre analiz olarak artımcılık veya rasyonalizm açıklayıcı, bir başka deyişle durumu ortaya koyan bir yaklaşımken, bu yöntemler politika olarak kullanıldığında belirleyicidir. Örneğin, Hakan Hekim'e göre analiz/politika ikiliği rasyonel model için geçerlidir. Yazara göre bu model için yapılan önemli bir eleştiri karar vermek ve politika yapımı kavramlarının birbiriyle karıştırılmasıdır.²⁴ Hill'e göre, Lindblom artımcılığın hem politikaların gerçekte nasıl yapıldığının iyi bir tanımı olduğunu, hem de kararların nasıl alınması gerektiğini gösteren bir model olduğunu öne sürmektedir. Bu durumda artımcılığın betimleyici yönü Politika Analizi alanında yer alırken, belirleyici yönü Kamu Politikası Yapımında ve dolayısıyla Kamu Politikası Çalışmaları alanında durmaktadır.²⁵ Son tahlilde artımcılığın hem politika analizi, hem de politikanın kendisi olabileceği; var olan bir durumu betimleyen sık ve küçük politika değişikliklerinin artımcılığın analiz tarafında, bir kamu politikasını bilerek ve belirleyici olarak bu tür değişikliklerin üzerine bina etmenin ise artımcılığın politika tarafında yer aldığı söylenebilir.

III. TÜRKİYE'DE ÖĞRENCİ SEÇME VE YERLEŞTİRME POLİTİKALARI

Türkiye'de eğitim, diğer bir çok ülkede olduğu gibi ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim olmak üzere üç ardışık düzeyde örgütlenmiştir.²⁶ Bu düzeyler arasındaki geçişlerde öğrenciler ağırlıklı

22 Örneğin Smith ve Larimer'e göre artımcılık kararın analizi ile ilgilidir ve politika yapıcılarının nasıl karar aldıkları sorusuna yanıt veren açıklayıcı bir yapıdır. Benzer bir şekilde Howlett ve diğerlerine göre de artımcılık karar vermeyi analiz etmektedir. Yazarlara göre artımcılık, kamu politikası karar verme kuramında bir okuldur. Smith ve Larimer, *a.g.k.*, s. 55 ve Michael Howlett v.d., *a.g.k.*, s. 142-143.

23 Bu yazıda *descriptive* terimi için açıklayıcı, *prescriptive* terimi için belirleyici kelimeleri tercih edilmiştir.

24 Hakan Hekim, *a.g.k.*, s. 54-55.

25 *A.k.*, s. 102.

26 Mehmet Arslan, "Eğitim Sistemimizin Kapanmayan Yararı-Yükseköğretime Geçiş", *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 16/1, 2004, s. 40.

olarak sınav ve okul başarısı kriterlerine göre ölçülmekte, bir sonraki düzeye buna göre seçilmekte ve yerleştirilmektedir.

Seçme ve yerleştirme politikaları iki geçiş düzeyi için üretilmekte, öğrenciler ilköğretimden ortaöğretime ve ortaöğretimden yükseköğretime ölçümlenerek seçilmektedirler. Özellikle ortaöğretimden bağımsız ya da özerk yükseköğretime geçiş, bu geçişin zorunlu kıldığı seçme, seçilme ve yerleştirme işleri hemen her ülkede önemli güçlüklerle ve şikâyetlere yol açmaktadır.²⁷ Türkiye’de de ortaöğretimde artan okullaşma oranı, daha önce yerleştirildikleri alanı istemeyen öğrencilerin yeniden yerleştirilme istekleri yükseköğretime geçiş için olan talebi git-tikçe artırmaktadır.²⁸ Ayrıca eğitim kurumlarının eğitim olanakları ve nitelikleri birbirinden oldukça farklıdır. Bu farklılık yükseköğretim kurumları arasında daha belirgin olduğu için, eğitim ve mezuniyet sonrası iş bulma olanağı yüksek olan kurum ve bölümlere arzın çok üstünde bir talep bulunmaktadır.

Üniversitelerde olduğu gibi ortaöğretim kurumlarında da sunulan eğitim olanakları eşit değildir.²⁹ Bu durum daha iyi eğitim sunan kurumlara olan talebin eksik karşılanmasına ve öğrencilerin sınavla ölçülerek seçilmesine dayanan bir sistemin egemenliğine yol açmaktadır.³⁰ Bu sistemle birlikte, sınavların niteliği, sayısı ve sonuçlarının yarattığı sorunlar, seçme ve yerleştirme politikalarını neredeyse sürekli olarak politika gündemine getirmekte ve birbiri ardına yapılan politika değişiklikleri yaşanmaktadır. Seçme ve yerleştirme politikalarının ikinci önemli aracı olan, okul başarısı puanları ve bunların ölçümdeki ağırlıkları ile ilgili katsayı düzenlemeleri de aynı şekilde sürekli olarak politika gündemine gelmektedir. Bu araçla ilgili oluşturulan politikalar da sık sık değiştirilmekte ve istikrarsız bir görünüm sergilemektedir.

27 *A.k.*, s. 40.

28 *A.k.*, s. 40-41.

29 YÖK’ün bir raporunda “Türkiye’nin katıldığı Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı’nda 15 yaşındaki öğrenciler üzerinde yapılan değerlendirmelerde, öğrencilerin performansında gözlenen standart sapmalar açısından Türkiye’nin birinci sırada yer aldığı görüldüğü; Türkiye’de değişik okullar arasındaki performans farkı % 70’lere ulaşırken, bu oranın İskandinav ülkelerinde % 5’ler düzeyinde kaldığı” belirtilmektedir. YÖK, Türkiye’nin Yüksek Öğretim Stratejisi Raporu, Meteksan, Ankara, 2007, s. 71.

30 TED, “Ortaöğretime ve Yükseköğretime Geçiş Sistemi”, Duran Ofset, Ankara 2010, s. 1-2.

III.1. Ortaöğretime Seçme ve Yerleştirme: Artımcı Analiz

Anadolu Liseleri, Yabancı Dilde eğitim veren ve Maarif Koleji adı altında kurulan okulların 1974 yılında liseye, sonra da 1976 yılında Anadolu Lisesine dönüştürülmesiyle kurulmuş ve artan taleple beraber ülke genelinde yaygınlaşmıştır.³¹ Dönüşümle birlikte ilkokuldan sonra öğrenci alan bu okullara giriş için merkezi bir sınav yapılması öngörülmüştür.³² Aynı şekilde “*bilim ve fen adamları yetiştirmek*”³³ için kurulan Fen Liseleri de ayrı bir merkezi sınavla ortaokuldan sonra seçilen öğrencileri eğitime kabul etmiştir. Anadolu Liselerine giriş ve Fen Liselerine giriş sınavları ile ortaöğretimde seçkin bir konumda olan bu okullara öğrenci seçme ve yerleştirme uygulaması 1998 yılına kadar çok az değişiklikle tekdüze bir biçimde sürdürülmüştür. Bu dönemdeki en önemli değişiklikler merkezi sınav sistemlerinin artan okul ve öğrenci sayısına göre büyütülmesi yönünde olmuştur. Ancak 1998 yılında devreye sokulan kesintisiz eğitim uygulaması, Ortaokul ve Lise olarak iki parçalı olarak devam eden ortaöğretimin ortaokul bölümünü sona erdirmiş ve ortaöğretim sekiz yıllık ilköğretimin sonunda devam edilebilen liselerle sınırlandırılmıştır. Bu uygulamayla beraber, ortaöğretimde öğrenci seçme ve yerleştirme politikaları sürekli bir değişim içerisine girmiş, sınav sistemi, sınav isimleri ve ölçme kriterleri baş döndürücü bir hızla değişmeye başlamıştır. Değişim halen sürmektedir.

8 Yıllık Kesintisiz Eğitime Geçiş: LGS ve OKS Sınavları

Sekiz yıllık kesintisiz eğitim politikasıyla beraber, ilk olarak Anadolu Liselerinin ve İmam Hatip Liselerinin ortaokul bölümleri kapatılmıştır. Anadolu Liselerinin ortaokul bölümlerinin kaldırılmasını takiben, Anadolu Liseleri ve Fen Liseleri doğal olarak aynı ortak evrenden, ilköğretime dahil olan 8. sınıf mezunları arasından öğrenci seçmeye başlamıştır. Bu nedenle Anadolu ve Fen Liselerine giriş sınavları birleş-

31 Maarif Kolejleri yabancı dilde öğretim yapan okullara birer seçenek olarak Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 1955/1956 döneminde İstanbul, İzmir, Eskişehir, Diyarbakır, Konya ve Samsun’da açılmış, 1974 yılında bu kolejler “Lise” sayılmışlardır. 1992/1993 döneminde Anadolu Liselerinin sayısı 193’ü bulmuştur. Bengül Çetintaş ve Ayten Genç, “Eğitim Reformu Sonrası Anadolu Liselerinde Yabancı Dil Öğretim”, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20, 2001, s. 51-52.

32 Yönetmeliğe göre bu sınavın şekli ve tarihi Milli Eğitim Bakanlığı’na belirlenecektir, *Bir Kısım Derslerin Öğretimini Yabancı Dille Yapan Anadolu Liseleriyle Galatasaray Lisesi - İstanbul Erkek Lisesi Özel Yönetmeliği*, md 3, RG: 27.10.1976/ 15747.

33 *Fen Lisesi Yönetmeliği*, RG: 15.04.1975/15209

tirilmiş ve sınavın adı 1997-1998 öğretim yılında “Liselere Geçiş Sınavı” (LGS) olarak değiştirilmiştir. Değişen adıyla LGS ise 2004 yılında kaldırılmış, yerine Ortaöğretim Kurumları Sınavı (OKS) getirilmiştir. OKS sınavı uygulamasının ömrü sadece üç yıl olmuş, Lise ve Ortaokullar Yönetmeliğinde 2007 yılında yapılan bir değişiklikle 8. Sınıf sonunda yapılacak merkezi sınav sisteminin yerine, her yıl yapılacak SBS sınavları, yıl sonu başarı puanları ve davranış puanları devreye sokulmuştur.³⁴

Ölü Doğan Çocuk: Üç Yıla Yaygın SBS Politikası

OKS'nin kaldırılması ile birlikte, seçme sistemine sınav dışında unsurlar da eklenmiştir. OKS sınavlı sistemden SBS sınavlı sisteme kademeli bir geçiş yapılmış, geçişin olduğu yıl iki sınav sistemi de uygulanmıştır.³⁵ 2007 yılında başlatılan SBS'ye dayalı ortaöğretime yerleştirme uygulamasının ilk halinde her yıl için SBS, Yıl Sonu Başarı Puanı ve Davranış puanının sırasıyla %70, % 25 ve % 5 ağırlıklı olarak bulunulan sınıflara göre farklı oranlarda toplanması ile hesaplanacak Ortaöğretime Yerleştirme Puanını esas alan karmaşık bir sistem belirlenmiştir.³⁶ Daha sonra başlarda hem özel okullar, hem de devlet okulları için uygulanmakta olan sistemde ikili bir standart uygulanmış, 2008 Yılında Özel Okulların lise bölümlerine giriş için SBS puan şartı kaldırılmıştır.³⁷

34 Yönetmeliğin değişik 89. Maddesine göre, “Liselere öğrenci kaydı....merkezi sistem sınavıyla öğrenci alan ortaöğretim kurumlarına ise ilköğretimin 6, 7 ve 8 inci sınıflarında ders yılı sonunda yapılan seviye belirleme sınavı puanları, bu sınıflara ait yıl sonu başarı puanları ve davranış puanlarına göre yapılır.”, RG: 6 Ekim 2007/26665.

35 Geçiş için yönetmelikte değişiklik yapılmıştır. Buna göre “2007-2008 Öğretim Yılında 6 ve 7nci sınıf öğrencileri seviye belirleme sınavlarına, 8 inci sınıf öğrencileri ise Ortaöğretim Kurumları Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavına (OKS) alınır ve merkezi sistem sınavıyla öğrenci alan ortaöğretim kurumlarına yerleştirilmeleri buna göre yapılacağı” belirtilmiştir. *Lise Ve Ortaokullar Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik*, Geçici Madde 1, RG:06.10.2007/26665

36 Yönergenin 11 Maddesi sürekli başarıyı yıllara göre artan bir oranda eşitsiz olarak ölçmektedir. Buna göre “Ortaöğretime Yerleştirme Puanı (OYP); 6nci sınıf puanının %25 i, 7nci sınıf, sınıf puanının %35 i ve 8nci sınıf, sınıf puanının %40 ı toplanarak elde edilir”. Millî Eğitim Bakanlığı, Ortaöğretim Kurumlarına Geçiş Yönergesi, Tebliğler Dergisi (Kasım 2007) No: 2602, 955-960.

37 Millî Eğitim Bakanlığı Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği, RG:8 Mart 2008/26810, Madde 55.

SBS uygulamasında yapılan değişikliklerde politikanın uygulama aşamasındaki eksikliklerin geri dönüşlerle giderildiği görülmektedir. Ortaöğretim Kurumları Geçiş Yönergesi iki yılda beş kez değiştirilmiştir.³⁸ İlk değişiklikte, yönergede yerleştirmeye esas puana kadar uzanan zincirin bir parçası olduğu halde yönerge tanımlarında hesaplanma yönteminin gösterilmesi unutulmuş olan Davranış Puanı tamamlanmış ve hesaplanma ve dönüştürme yöntemi açıklanmıştır.³⁹ İkinci değişiklikte ise, özel eğitim alan öğrencilerin Yıl Sonu Başarı Puanlarının hesaplanması için ayrı bir grup oluşturulmuştur. En önemlisi ise, sınıf tekrarı yapan öğrencilerin Yıl Sonu Başarı puanlarının hangi döneme göre hesaplanacağına gündeme geldiği anlaşılmış olup bu durum da aynı değişiklikte açıklanmıştır.⁴⁰ Değişiklik konusu bir başka durum ise, 6,7, 8. sınıflarda kısmen veya tamamen yurtdışında eğitim görmekte olup, Türkiye’de ortaöğretime geçiş yapacak öğrencilerin durumu ile ilgilidir. Yönergenin ilk halinde yurtdışından yılsonu başarı puanları ile davranış puanlarını getirmesi beklenen öğrencilerin bu yükümlülükleri, 2009 Temmuz ayında yapılan değişiklikte SBS puanı ile sınırlandırılmış, bir ay sonra ise o dönem yapılan SBS’lerden yalnız birine katılabileceklerin durumu ile ilgili yeni bir düzeltme yapılması gerekmiştir.⁴¹ Kısa zamanda yapılan bu değişiklikler, üçlü sınava dayalı ortaöğretim seçme politikasının baştan ayrıntılı olarak planlanmadığını ve ilk politika kararında ihmal edilen özel durumların soruna yol açtıkça dikkate alındığını göstermektedir.

Orta öğretime geçiş sisteminde 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerin girdiği Seviye Belirleme Sınavı (SBS) nedeniyle öğrencilerin büyük bir çoğunluğu dershaneye gitmektedir ya da özel ders almaktadır. Bu durum uygulamanın kontrolünü güçleştirmiş ve dış etkenleri devreye

38 Ekleme ve Değişikliklerin ayrıntıları MEB Tebliğler Dergisini Ocak 2008 (2604), Aralık 2008 (2615-Ek), Temmuz 2009 (2622), Ağustos 2009 (2623) ve Nisan 2010 (2631) sayılarından görülebilir.

39 Millî Eğitim Bakanlığı, Ortaöğretim Kurumlarına Geçiş Yönergesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönerge, *Tebliğler Dergisi*, Ocak 2008, No: 2604, s. 11-12.

40 Millî Eğitim Bakanlığı, Ortaöğretim Kurumlarına Geçiş Yönergesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönerge, *Tebliğler Dergisi*, Aralık 2008-EK, No: 2615, s. 789-790.

41 Ancak bu kez yurt içinde bir veya birden fazla yıl eğitim alanların (6,8), (7,8), (6,7) SBS puanlarının tek başına alınmamasına ve yönergenin ilk halindeki sınıf puanlarının, ancak okunan sınıfların sıralamasına göre genel yönergeden farklı oranlarda hesaplanmasına karar verilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı, Ortaöğretim Kurumlarına Geçiş Yönergesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönerge, *Tebliğler Dergisi*, Temmuz 2009, No: 2622, 410-411 ve Millî Eğitim Bakanlığı, Ortaöğretim Kurumlarına Geçiş Yönergesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönerge, *Tebliğler Dergisi*, Ağustos 2009, No: 2623, s. 497.

sokmuştur.⁴² Bir yargı kararında da değinildiği üzere üç sınavlı SBS uygulamasının kısa zaman içerisinde sona erdirilmesinin gerekçeleri “okulların eğitim sistemindeki merkeziliklerini kaybetmeleri ve ders-hane odaklı bir eğitim sürecinin baş göstermesi karşısında 6.,7. ve 8. sınıf öğrencilerinin herhangi bir yaş ayrımı yapılmaksızın sınav odaklı yaşar hale gelmeleridir”.⁴³

Bu kez üç yıl sonra 2010 yılında 6 ve 7. Sınıfta yapılan SBS sınavları kaldırılmış ve eski ortaokul dönemi olan 6., 7., ve 8. sınıftaki üç olan sınav sayısı bire indirilerek SBS 8. sınıfla sınırlandırılmıştır.⁴⁴ Üç yıla yaygın SBS uygulamasının sona ermesi de, yürürlüğe girmesi gibi kademeli olmuştur. Tek SBS sınavına dayanan sistemin 2009/2010 öğretim yılında 6., 7. ve 8. sınıfta okuyanlara uygulanmaması, uygulamanın 2010/2011 yılından itibaren kademeli olarak başlatılması öngörülmüştür.⁴⁵ Ancak bu haliyle kaldırılmış olan bir sistemin bir çok öğrenci için iki yıl daha yürürlükte kalması söz konusu olmuştur. Nitekim öngörülen bu kademeli geçiş yargı tarafından Anayasadaki eşitlik ilkesine aykırı bulunmuş ve üç sınavlı SBS'nin aşamalı olarak değil, tek seferde bir sınava düşürülmesi gerektiğine hükmedilmiştir.⁴⁶ Bu kararla beraber üç yıla yayılan SBS ölçümleri ile ortaöğretim sadece 2007 ve 2008 tarihinde 6. Sınıfa başlayan iki yaş grubu için tam olarak yapılabilmiş, bu iki grup dışında üç yıllık SBS deneyimi ölü bir uygulamaya dönüşmüştür.

Ortaöğretime Öğrenci Yerleştirme Politikalarında Son Durum: Belirsizlik

Tek bir sınava indirilen SBS 2010 yılında bu haliyle uygulandıktan sonra, Milli Eğitim Bakanlığı bu kez OYP (Ortaöğretime Yerleştirme Puanı) uygulamasını devreye sokmuş, Ortaöğretim Kurumlarına seçilecek öğrencilerin 6., 7. ve 8. sınıf başarı puanları ile birlikte SBS so-

42 Rasim Aydoğuş ve Gürbüz Ocak, “İlköğretim 6 ve 7. Sınıf Fen Ve Teknoloji Dersinde Basamaklı Öğretim Programına Dayalı Öğretimin Akademik Başarıya Etkisi”, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, Bahar 2011, 9(2), 343-76, s. 359.

43 Danıştay 8. Daire , KN: 2010/6672..

44 RG: 10 Temmuz 2010/27637.

45 Milli Eğitim Bakanlığı, “İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik”,

Madde 2, Geçici Madde 3 ve Madde 4, RG: 10.07.2010/27637.

46 Danıştay 8. Daire , KN: 2010/6672.

nucunu bir arada değerlendirmeye karar vermiştir.⁴⁷ Ancak daha sonra ortaöğretimde SBS'nin 2013 yılında son kez yapılacağı ve 2013/2014 yılı sonrasında uygulamanın sona erdirileceği duyurulmuştur.⁴⁸ Nitekim 2014 yılı itibarıyla iki oturumlu ve iki güne yaygın altı ana ders merkezi bir sınav kapsamına alınarak 8. Sınıfa özgün bir merkezi sınav uygulamaya alınmıştır.⁴⁹ Yeni uygulamada öğrencilerin 6, 7 ve 8 inci sınıf yılsonu başarı puanları ile 8 inci sınıf ağırlıklandırılmış ortak sınav puanı toplanarak, elde edilen toplam ikiye bölünerek yerleştirmeye esas puan elde edilmektedir. Bu son politikayla uygulamaya konulan sistem adını sistemin bir parçası olan sınavda vermiş ve böylece ortaöğretime öğrenci yerleştirme politikalarında “ Temel Eğitimden Ortaöğretime Geçiş Sistemi/Sınavı (TEOG) dönemi başlamıştır. Bu son durumla birlikte 1975 yılından günümüze kadar ortaöğretime geçiş sınavlarında yapılan değişiklikler aşağıda Tablo 1’de özetlenmiştir.

Tablo 1: Ortaöğretimden Yükseköğretime Geçiş Sınavlarında Değişiklikler

Geçerlilik Dönemi	1975/1997	1998/2004	2005/2006	2007/2010	2010	2011	2013
Sınav Sistemi	Anadolu Lisesi/Fen Lisesi	Liselere Geçiş Sınavı	Ortaöğretim Kurumları Sınavı	SBS (3 Sınav)	SBS Tek Sınav	SBS Tek Sınav	Çoklu iki Güne Yaygın Sınav (TEOG)
Başarı Puanı	Yok	Yok	Yok	Var	Var	Yöntem Değişikliği	Var

Bu tabloda sınav sistemi ile ilgili alınan politika kararlarının hareketli seyrini incelemek mümkündür. Tablo 1’e yansıtılmayan daha küçük politika değişikliklerinin de olduğu unutulmamalıdır. Milli Eği-

47 MEB bakanlığı 2011 yılında çıkardığı yönergede bu puanın; Ortaöğretim kurumlarına yerleştirilecek öğrencilerin 100 üzerinden hesaplanacak yıl sonu başarı puanlarının 700 tam puan üzerinden hesaplanan seviye belirleme sınavı puanı toplamının ikiye bölünmesiyle elde edileceğini belirtmektedir. Bir başka deyişle SBS puanının % 70 oranında ağırlıkta olacağı bir ölçme sistemi benimsenmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı, Merkezî Sistemle Öğrenci Alan Ortaöğretim Kurumlarına Öğrenci Yerleştirme Yönergesi, *Tebliğler Dergisi*, Şubat 2011, No: 2641.

48 Milli Eğitim Bakanlığı Müsteşarı Emin Zararsız basına yaptığı açıklamada “Ortaöğretimde SBS 2013’te son kez yapılacak. Daha sonrasında sistem değişecek” demektedir, “Emin Zararsız: SBS bu yıl son kez yapılacak”, *Hürriyet*, 3 Eylül 2012, <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/21374056.asp>, (Erişim Tarihi: 4 Eylül 2012).

49 Uygulama ile ilgili detaylar <http://www.meb.gov.tr/duyurular/duyurular2013/bigb/tegitimdenoogretimgecisi/sunum.pdf> ve <http://www.kamuajans.com/egitimpersoneli/haber/mebden-ikinci-donem-ortak-sinavlar-teog-genelgesi-445487.html> adreslerindeki sunum ve genelgede yer almaktadır. (Erişim Tarihi: 20 Mayıs 2014).

tim Bakanlığı'nın SBS ile ilgili düzenlemelerinde, 2007 yılından 2010 yılına kadar geçen sadece üç yıl içerisinde, dört değişiklik ve bir ek yapılması, politikanın değişim sıklığı hakkında bir fikir verebilir.

Ortaöğretime Geçişte Artımcılık: Politika Kararlarında Bakanların Egemenliği ve Yapbozculuk

Milli Eğitim Bakanlığının mevcut örgüt yapısı içinde Orta Öğretim sistemine geçiş ile ilgili mevzuatın Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğüne hazırlanıp Talim Terbiye Kurulu Başkanlığına sunulduğu görülmektedir. Cumhuriyetin kuruluş döneminde Milli Eğitim Bakanlığının politikalarının üretildiği yer Heyeti İlmiye adıyla başlayan toplantılar ve bu toplantıları düzenleyen heyetin kendisidir. Başlangıçta mevzuat üretmek için kurulan Telif ve Tercüme Heyeti, III. Heyet-i İlmiye kararıyla Talim ve Terbiye Kuruluna dönüşmüş, bu kurul Bakanlık örgütü içerisinde eğitimle ilgili politika kararlarının alındığı bir çeşit yasama organı haline gelmiştir.⁵⁰ Talim ve Terbiye Kurulunun idarenin bir unsuru olarak, bakanlığın eğitim politikasını belirleyici işlevi özellikle son onlu yıllarda siyasetçiler tarafından üstlenilmiştir.

Aynı şekilde köklü bir geleneği temsil eden ve milli eğitimin sorunlarını tespit ederek çözüm üreten bir kamu politikası “haznesi” olan Milli Eğitim Şuraları da politika kararlarından dışlanmıştır. Ortaöğretime geçişte tüm çözümleri sınav temelinde üreten politika aktörlerine rağmen şuralarda önerilen politikalar sınavsız alternatiflere işaret etmektedir. Örneğin 17. Milli Eğitim Şurasında İlköğretim 8. sınıf sonunda yapılan OKS sınavının kaldırılması bunun yerine rehberlik hizmetleri, öğretmenler ve ailelerin katılacağı bir yöneltme sistemi

50 Eğitim Bakanlığı'nda ilk olarak Kurtuluş Savaşı döneminde Maarif Heyeti ile eşgüdümlü olarak çalışan bir Telif ve Tercüme Heyeti 1921 yılında kurulmuş, bu heyet yerini 1926 yılında toplanan III Heyeti İlmiye kararı ile yerini Milli Talim ve Terbiye Dairesi'ne bırakmıştır. Milli Eğitim Bakanlığının ilk örgütlenmesinde icracı bölümler ve politika üreten bölümler; idari ve ilmi teşkilatlar olarak ikili bir bölümlenmeye göre çalışmışlardır. Sonradan Milli Eğitim Şurası'na dönüşecek olan Heyeti i İlmiye toplantıları TTK'nun ifadesiyle “*yeni Türkiye Cumhuriyeti'nin eğitim politikalarının belirlendiği, eğitim meselelerinin tanınmış eğitimcilerin fikir, düşünce ve tecrübelerinden yararlanarak tartışılıp karara bağlandığı ve belli bir uygulama gücü olan toplantılardır.*” ,Talim Terbiye Kurulu, *Cumhuriyetin İlk Dönemi Eğitim Kurumları (1921-1926) Telif Ve Tercüme Heyeti* http://ttkb.meb.gov.tr/meb_ays_dosyalar/2012_06/06022003_heyeti_ilmiye.pdf,(Erişim Tarihi: 4 Eylül 2012).

kurulması önerilmiştir.⁵¹ 18. Milli Eğitim Şurasında ise, hem yüksek öğretime öğrenci seçmede, hem de ortaöğretime geçişte sınav yerine süreç değerlendirmesi yapılması ve okul başarısının değerlendirilmesi gerektiği savunulmuştur.⁵² SBS'nin ise sadece özelliği olan ortaöğretim kurumlarıyla sınırlandırılması öngörülmüştür. Aynı Şura kararlarında SBS, YGS ve LYS için “Ortaöğretim ve yükseköğretime geçişte, öğrenim süreci boyunca sürekli ve sistematik bir biçimde derlenen nesnel bilgilere dayalı olarak kurulacak bir yöneltme, yönlendirme modelinin hayata geçirilinceye kadar” bir ömür biçilmiştir.⁵³ Ancak şuraların da politika sürecinden dışlandığı ve üretilen politika önerilerinin çözüm sepetine dahil edilmediği açıktır.

Milli Eğitim Bakanlığının geleneksel politika üretici organlarının devre dışı bırakılmasıyla, politika üretimi bürokrasiden siyasete kaymıştır. Özellikle kesintisiz eğitim politikasının benimsendiği 1998 yılından itibaren ortaöğretimde seçme ve yerleştirmenin yapılması ile ilgili politika kararları siyasi iradenin yoğun müdahalesi ile biçimlendirilmiştir. Bir başka deyişle, seçme ve yerleştirme uygulamalarındaki sürekli hale gelen değişikliklere bakıldığında, yürütmenin idareye baskın geldiği ve yürütme organının Bakanlıktaki en yüksek temsilcisi olan Bakan'ın politikaları belirlediği görülmektedir. Bakanların politika kararları, aynı siyasi iktidarda bile onaylanmayabilmekte, bu durum politika kararlarındaki istikrarsızlığı ve sürekli kararsızlığı iyice vurgulamaktadır.

Örneğin üç yıllık SBS uygulamasının başlamasından bir yıl sonra dönemin Başbakanı'nın basın önünde dönemin Milli Eğitim Bakanı'na SBS sınav sisteminin anlamı kalmadığı ve tek sınav yeter değil mi? yönündeki serzenişi, Bakan tarafından iki gün sonra “Başbakan şaka yaptı, sabah akşam sınav değişmez ” açıklamasıyla karşılanmıştır.⁵⁴

51 M.E.B, 17. Milli Eğitim Şurası Kararları, 13-17 Kasım 2006, http://ttkb.meb.gov.tr/dosyalar/surular/17_sura.pdf, (Erişim Tarihi: 02.07.2012), s.3.

52 M.E.B, 18. Milli Eğitim Şurası Kararları, 1-5 Kasım 2010, http://www.meb.gov.tr/duyurular/duyurular2010/ttkb/18Sura_kararlari_tamami.pdf, (Erişim Tarihi: 02.07.2012), s. 7.

53 A.k., s. 13.

54 Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın 22.06.2008 tarihinde yaptığı bir gezide basın mensupları önünde, yanında bulunan dönemin Milli Eğitim Bakanı Hüseyin Çelik'e yönelik “Çocukları sınavdan bıktırdınız. Her gün sınav, her gün sınav. Sınavın bir anlamı kalmadı. Bunu oturup konuşmalısınız. Bir tane sınav yeter değil mi?” ifadesi, ertesi gün gazetelerde” **Erdoğan'dan öğrencilere müjde: Tek sınav yeter**” başlığıyla haber yapılmış, ancak bu haber Bakan tarafından basına yapılan ve “**başbakan şaka yaptı**” başlığı ile yer alan “*Sayın Başbakanın orada öğrencilerle olan konuşması, sadece yaptığı bir şakadan ibarettir. Çünkü sabah akşam sistem değişmez.*” açıklamasıyla karşılanmıştır. Bu açıklamanın devamında Bakan “*Bu sene*

Ancak sabah akşam değişmeyeceği belirtilen sınav sistemi ise üç yıl geçmeden açıklamayı yapan bakanın, aynı siyasal partiden seçilen halefi tarafından değiştirilmiştir. Bu değişiklik ortaöğretim seçme ve yerleştirme politikalarındaki sürekli kararsızlığın ve yapbozcu bir artımcılığın göstergesidir.

Dönemin Milli Eğitim Bakanı üçlü SBS uygulamasından vazgeçilmesinin gerekçesini “...uygulanan üç sınavlı Ortaöğretim Kurumlarına Geçiş Sisteminin okul dışı kaynaklara yönelimi artırdığına, okulun eğitim sistemindeki merkeziliğini kaybetmesine yol açtığına ve çocukların sosyo-psikolojik gelişimlerini olumsuz yönde etkilediğine yönelik kamuoyunda geniş bir uzlaşma bulunmaktadır” diyerek açıklamıştır.⁵⁵ Açıklamadan da anlaşılacağı üzere üçlü sınav politika kararı planlama yapılmadan ve sonuçları öngörülemeden alındığı için çözüm getirmek istediği sorunu ağırlaştırmıştır. Aslında karar alırken başvuru artımcı yaklaşım eğitimle ilgili politika sorunları için yetersiz ve dar kalmakta sorun bütünlük içinde değerlendirilmemektedir. TED de bu yargıyı doğrulamaktadır: TED’in bir raporuna göre, mevcut sınavlar ve geçiş sisteminin doğurduğu sonuçlar ve yeni açmazlar bir bütünlük içinde tanımlanamamaktadır.⁵⁶ Eğitim sistemi ile ilgili sorunların çözümünde sınavlarla ilgili geçici düzenlemeler bir çözüm gibi algılanmaktadır.⁵⁷

Aynı parti iktidarı döneminde arka arkaya farklı uygulamaların devreye sokulması, yapbozcu bir artımcılığa doğru evrilmiş, seçme yerleştirme politikalarına egemen olan bu yapbozcu tutum ile ilgili tepkiler meclis tutanaklarına da yansımıştır. Bir muhalefet partisi milletvekili bu yapbozcu tutumu eleştirerek, özellikle sınavla ilgili politikaları deneme yanılmacı olarak tanımlamaktadır.⁵⁸ Bir başka milletvekili, aynı

başlayan SBS’ler önümüzdeki yıllarda da devam edecektir. Bunların kaldırılması şu anda söz konusu değildir” diyerek uygulamanın sürekli olacağını vurgulamıştır. İlgili haberler <http://arsiv.sabah.com.tr/2008/06/23/haber:15AA96AE44244889864C2A2ADD33F1F5.html> ve <http://siyaset.milliyet.com.tr/milli-egitim-bakani-celik--basbakan-saka-yapti/siyaset/siyasetdetay/25.06.2008/880498/default.htm> adreslerinden görülebilir.

55 “SBS Kalkıyor”, Nimet Çubukçu’nun 27 Haziran 2010 Tarihli Basın Açıklaması, Sabah, 26.08.2010, <http://www.sabah.com.tr/Egitim/2010/06/28/sbskalkiyor>, (Erişim Tarihi: 10.09.2012)

56 TED, *ag.k.*, s. 3

57 *A.k.*, s. 3

58 MHP Grubu adına Zühal Topcu, “Şimdi, buralara baktığımızda, sınavlar artık öğrencilerin canına tak dedi ama bir bakıyoruz yine, AKP İktidarının dokuz yıllık sürecine baktığımızda, deneme yanılma gidildiğini görüyoruz. Biliyorsunuz, bir OKS sınavı yapıldı, karar alındı, daha sonra LYS’ye geçildi, olmadı SBS’ye geçildi. Şimdi bakıyoruz, bu çocukları ilköğretimin ikinci kademesinden itibaren altıncı sınıf, yedinci sınıf ve sekizinci sınıfta sınava soktuk, sonra

partinin farklı bakanlarının farklı kamu politikaları izleyerek birbirlerinin yaptıklarını reform adı altında değiştirdiklerini ileri sürmektedir.⁵⁹ Ancak, yapbozculuk olarak algılanan çelişkili politika kararlarına ilişkin kamuoyundan gelen eleştirilerin reddedildiği görülmüştür. Nitekim dönemin Milli Eğitim Bakanı, tek sınavlı sistemden, üç sınavlı sisteme geçişi kaldırıp, yeniden tek sınavlı sisteme dönülmüş olmasına rağmen, Seviye Belirleme Sınavının sadece 8. sınıfta uygulanması kararının ‘geriye dönüş’ olarak algılanmaması gerektiğini söylemektedir.⁶⁰ Oysa uygulama eski politika kararına tam bir geri dönüştür. Bu şekilde iki yıl uygulamada kalan sınav sistemi ile ilgili politika kararı değiştirilmiş ve yeni politika kararı, yine bir bakan değişikliğinin ardından, yeni Bakan tarafından taslak olarak açıklanmış ve SBS sınavlarının kaldırılacağı tekrar vurgulanmıştır:

“Çocuklarımızın 4 yıllık eğitiminin bir sınava tabi tutulmasının psikolojik bir yük olduğunu biliyoruz. Bunu çözmek için belli bir mesafeye geldik. Tek bir sınav olmayacak, bütün Anadolu liseleri için tek sınav olmayacak, kapısında yığılmalar olabilecek olan okullar için ise ayrı bir sınav, küçük ölçekli bir sınav olacak...100-120 bin kişinin katıldığı ayrı bir sınav olacak. Çağ nüfusunun genel değerlendirmesini SBS ile yapılan değerlendirmeye sene içinde yapılan sınavlara bir çeki düzen getirerek yapacağız. ...matematik, Türkçe, fen bilgisi gibi derslerden birer tanesini merkezden yapacağız... Gelecek yıldan itibaren bu uygulama sisteme girecek.”⁶¹

Bu açıklamadan da anlaşıldığı gibi, ortaöğretimde SBS sınavlarıyla yerleştirilme yapılan ortaöğretim kurumlarının, yani Anadolu Liseleri, Fen Liseleri ve özel okulların bir kısmı için ayrı sınav yapılması,

denildi ki “Hata yaptık.” Ne olacak bu çocuklar?” Türkiye Büyük Millet Meclisi, Genel Kurul Tutanağı, 24. Dönem 2. Yasama Yılı, 34 Birleşim: 11 Aralık 2011 Pazar, (Erişim Tarihi: 04.09.2012), s. 25.

59 CHP Grubu adına Muharrem İnce, “Sayın Hüseyin Çelik geldi, “SBS üç tane olacak, ben bir reform yapıyorum.” dedi. Ardından Sayın Nimet Çubukçu geldi, “SBS bir tane olacak, ben de reform yapıyorum.” dedi. Ardından gelen SBS’yi kaldırdı, “Ben de reform yapıyorum.” dedi. Aynı öğretmen, aynı bina, aynı para, aynı laboratuvar, aynı kütüphane; üç SBS yapmak da reform, bir SBS yapmak da reform, SBS’yi kaldırmak da reform”. Türkiye Büyük Millet Meclisi, Genel Kurul Tutanağı, 24. Dönem 2. Yasama Yılı, 83. Birleşim: 27 Mart 2012 Salı, s.156.

60 “SBS Kalkıyor”, Nimet Çubukçu’nun 27 Haziran 2010 Tarihli Basın Açıklaması, Sabah, 26.08.2010, <http://www.sabah.com.tr/Egitim/2010/06/28/sbskalkiyor>, (Erişim Tarihi: 10.09.2012).

61 “Bakan Avcı’dan Önemli Açıklama”, Nabi Avcı’nın 3 Temmuz 2013 Tarihli Basın Açıklaması, İHA, 04.07.2013, <http://www.ih.com.tr/gundem/bakan-avcidan-onemli-aciklama/283563>, (Erişim Tarihi: 20.07.2013) .

diğerleri için de sıklığı belirtilmemekle birlikte SBS benzeri merkezi sınavlar yapılması öngörülmektedir. Ancak bu açıklamadan iki ay sonra yeni yerleştirme sistemi açıklanmış, iki ay önce açıklanan düzenlemede belirtilen “kapısında yıgılma olan” okullar için öngörülen ayrı sınav seçeneğinin politika kararından çıkarıldığı görülmüştür. Bakanlığın açıklamasında ve sistemin uygulanmasına yönelik tanıtımında “altı temel ders için 8. sınıfta öğretmen tarafından dönemsel olarak yapılan sınavlardan bir tanesi ortak olarak gerçekleştirileceği, öğrencinin 6., 7. ve 8. sınıf yılsonu başarı puanlarının aritmetik ortalamasının %30’u ile 8. sınıf ağırlıklandırılmış merkezi sınav puanının %70’inin toplamı, yerleştirmeye esas puanı oluşturacağı” açıklanmıştır⁶². İki tam güne yayılacak, öğrencilerin kendi okullarında başka okulların öğretmenlerinin gözetiminde katılacağı ve 6 ayrı derse bölünmüş merkezi sınavları devreye sokan TEOG sisteminin önceki yerleştirme politikalarına getirilen eleştirileri karşılayabileceği ve açıklanan haliyle değiştirilmeden uygulanabileceği şüpheli görünmektedir.

Bu yeni sınav düzenlemeleri, lise türlerinin azaltılması, meslek liselerinin türlerinin ikiye indirilmesi gibi başka politika kararlarıyla birlikte ele alındığında, ortaöğretimde yerleştirme politikalarının ve bu politikalara yönelik uygulamaların geleceğinin anlaşılmasını zorlaştırmaktadır. Tekrar değiştirilmesi veya düzeltilme yapılması söz konusu olabilecek, denemeye yönelik bir politika değişikliği daha söz konusudur. Bu tür bir denemenin, önceki deneme-değiştirme döngüsü ile birlikte değerlendirildiğinde, politika karar verme yönetimi olarak kamu politikası disiplindeki karşılığı artımcılıktır ve bu artımcılığın niteliği de kazanımcı/ilerlemeci değil yapbozcudur.

III. 2. Yükseköğretime Seçme ve Yerleştirme: Artımcı Politikalar

Türkiye’de 1974 yılında kurulan Üniversitelerarası Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÜSYM) ile yükseköğretime seçme ve yerleştirme işlemleri kurumsal olarak yapılmaya başlamıştır. Ancak merkezi sınav uygulamasının geçmişi daha eskidir. Öğrencilerin yükseköğretime seçimleri için Cumhuriyet’in ilk döneminden başlayarak, Lise

62 Milli Eğitim Bakanlığı, 4 Eylül 2013 Tarihli Duyuru ve Eki, <http://www.meb.gov.tr/duyurular/duyurular2013/bigb/OrtaOgretimdeYeniSistem/TemelEgitimdenOrtaogretimGSistemiSunum.pdf> ve <http://www.meb.gov.tr/haberler/haberayrinti.asp?ID=10483>, (Erişim Tarihi: 07.09.2013)

Mezuniyet Sınavı, Lise Bitirme ve Olgunluk Sınavları, Devlet Lise Sınavı gibi farklı uygulamalar, üniversitelerin kendi sınavları ile birlikte kullanılmıştır.⁶³ Bir başka deyişle 1963 yılına kadar MEB tarafından yapılan ortaöğretim sonrası sınavlarla birlikte üniversitelerin kendi düzenledikleri sınavlar öğrenci seçme politikalarını belirlemiş, bazı üniversitelerin talepleri doğrudan kaydettiği, bazılarının ise iki aşamalı eleme sistemi ile öğrenci seçtiği esnek bir sistem yürürlükte olmuştur.⁶⁴ Üniversiteler Arası Kurul kararlarıyla birlikte 1963-1974 arasında, farklı üniversiteler tarafından yapılan merkezi sınavlar Türkiye'nin yüksek öğretime öğrenci seçme politikalarının öncülleri olmuştur.⁶⁵

Üniversitelerarası Kurul, üniversiteye giriş sınavlarının tek merkezden yapılmasını uygun bulmuş ve 1750 sayılı Üniversiteler Kanunu'nun 52. maddesine dayanarak 19 Kasım 1974 tarihinde Üniversitelerarası Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezini (ÜSYM) kurmuştur. YÖK'e göre, ÜSYM tarafından düzenlenecek sınavın nedenleri "Türkiye'de yükseköğretim kurumlarının toplam kapasitesinin, lise mezunlarının sayısına ve yükseköğretim talebine paralel bir artış göstermemesi ve büyük sayılardaki öğrenciye güven sorunu yaratmayacak bir sınav yapabilmektir".⁶⁶ Üniversitelere öğrenci seçme ve yerleştirme işlemleri, 1981 yılına kadar bu merkez tarafından yürütülmüş, daha sonra YÖK'ün kurulmasıyla birlikte yükseköğretim sisteminde köklü bir yapısal değişikliğe gidilmiştir. Bu çalışmanın nesnelereinden biri olan yükseköğretime seçme ve yerleştirme politikaları YÖK döneminden itibaren incelenmiştir.

Artımcı Sınav Politikaları ve Değişen Basamak Sayıları: Tek mi, Çift mi?

YÖK'ün kurulmasıyla beraber yükseköğretim sisteminde devreye sokulan yapısal değişikliğin, seçme ve yerleştirme politikalarına yansımaları kurumsal alanda ÜSYM'nin ÖSYM'ye⁶⁷, uygulama alanında da 1982 yılında tek basamaklı ÜSS'nin (Üniversite Seçme Sınavı), iki

63 MEB tarafından yapılan, bakalorya, olgunluk, lise bitirme ve devlet lise sınavlarının tarihçesi ile ilgili bilgiler için bkz: Ethem Özgüven, "Türkiye'de Üniversite'ye Girişle İlgili Uygulamalar", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümü Dergisi*, Cilt 10, 1972, s. 179-198.

64 Ethem Özgüven, *a.g.k.*, s. 194-195.

65 Ömer Kutlu, "Cumhuriyetin 80. Yılında: Ölçme ve Değerlendirme", *Milli Eğitim Dergisi*, Güz 2003, 18.

66 YÖK, *Türkiye'nin Yüksek Öğretim Stratejisi Raporu*, Meteksan, Ankara, 2007, s. 73.

67 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu, 10. Ve 45. Maddeler, RG: 06.11.1981/17506.

basamaklı ÖSS (Öğrenci Seçme Sınavı) ve ÖYS (Öğrenci Yerleştirme Sınavı) sınavlarına dönüşmesiyle olmuştur.

Bu değişiklik sonradan yapılacak artımcı değişikliklerin başlangıcı olmuştur. 1987 yılından itibaren, yükseköğretim programları ile ilgili tercihlerini belli alanlarda toplayan adaylara, sınavda belli testleri cevaplama, diğerlerini cevaplamama olanağı tanınmıştır. İki basamaklı sistemden 1999 yılında vazgeçilmiştir. Söz konusu yılda yapılan iki basamaklı sınavın ikinci basamağı kaldırılmış, sınav ÖSS adı altında tek basamaklı bir sınav haline getirilmiş, o yıl ayrıca ortaöğretimdeki alanlardan mezun olanların aynı alandaki yükseköğretim programlarına yerleştirilmelerinde OBP'nin daha yüksek bir katsayı ile çarpılması uygulamasına da geçilmiştir. Bu değişiklikte önceki yıllarda uygulanan ÖSS'nin yapısında herhangi bir değişiklik yapılmamış, sınav kapsamı temel eğitim müfredatı ile sınırlı kalmıştır. Ancak tek başına ÖSS'nin bu yapısı ile öğrenci seçme politikası başarısız olmuş, bu sistemle seçilen öğrencilerin bilgi eksikliği yükseköğretimde sorunlara yol açmıştır.

Bunun üzerine politikada bir değişiklik yapılarak, sorunun giderilmesi için 2005 yılından başlayarak, soruların bir kısmı tüm lise müfredatı göz önünde tutularak hazırlanmıştır.⁶⁸ Bir başka deyişle sınavın basamak sayısı artırılmadan, eski ÖYS sınavının kapsamı ÖSS kapsamına dahil edilmiştir. YÖK bir raporunda bu değişikliğin gerekçesini “yerleştirme sınavının yapısının, okul müfredatlarını etkileyerek üniversiteye eksik bilgiyle gelmelerine neden olduğunu” belirterek açıklamaktadır. Raporunda “*Öğrenci Seçme Sınavının son altı yıldır uygulanan yapısıyla, tüm lise türleri için ortak müfredat olan 9.sınıf ve öncesini kapsadığı; Öğrencinin lise 2. ve 3. sınıf konularındaki başarısının ortaöğretim başarı puanı (OBP) ile değerlendirildiği sistemin istenmeyen sonuçlara yol açtığı*” vurgulanmaktadır.⁶⁹ Örneğin kimya yükseköğretimi ile ilgili bir araştırmalarında, Arı ve Aycan da, bu sisteme göre yüksek öğretime seçilen öğrencilerin üniversiteye lise bilgilerinden yoksun geldikleri ve yükseköğretimde eğitim sorunlarına yol açtıkları sonucuna varmışlardır.⁷⁰

68 YÖK, a.g.e., s. 74.

69 Raporu göre “Okulların ve öğretmenlerin başarısı, üniversiteye giren öğrenci sayısı ile ölçülmeye başlandığından derslerde, lise 2 ve 3 müfredatındaki konular yerine ÖSS kapsamındaki konular işlenerek, OBP'nin bu çalışmalar bazında verildiği gözlemlendi ve bu durum, lise eğitiminde büyük bir zaafa yol açtı”. YÖK, a.g.e., s. 74.

70 Örneğin bir araştırma sonucuna göre, ÖSS sisteminde yapılan değişiklikler nedeniyle öğrencilerin sınavda sorulan sorulmayan kimya konuları açısından temel bilgilerinin çok

Geniştirilmiş kapsamı ile tek basamaklı olarak sürdürülen ÖSS'nin yapısını 4 yıl sonra esaslı bir müdahalede bulunan bir sonraki politika kararı ise sınavı iki önceki haline dönüştürerek iki basamaklı hale getirmiştir. Bu kez sınavların adı da değiştirilmiş, sınavla Yükseköğretime Geçiş Sınavı (YGS) ve Lisans Yerleştirme Sınavı (LYS) adları altında iki basamaklı yapılmaya başlanmıştır.⁷¹ Bu düzenlemeyle ilgili YÖK kararını yorumlayan YÖK Başkanı yeni sistemin gerekçelerini şöyle açıklamaktadır: “*Bilgi ölçmeyi amaçlayan bu sistemde her bir alana ilişkin soru sayılarının artırılmış, farklı puan türleri oluşturularak, öğrencilerin belirli alanlara yönlendirilmelerinin ve daha donanımlı olarak yükseköğretim programlarına yerleştirilmelerinin amaçlanmıştır*”.⁷² Sınav sistemindeki değişiklikler tablolaştırılarak aşağıda özetlenmiştir.

Tablo 2. Yüksek Öğretim Seçme ve Yerleştirme Sınavlarında Değişiklikler

1974-1980	1981	1999	2006	2010
ÜYS	ÖSS -ÖYS İki Basamak	ÖSS Tek Sınav (Temel Müfredat)	Tek Sınav (Kapsamlı Müfredat)	YGS/ LGS İki Basamak

Sınav sistemindeki değişiklikler, bir sonraki bölümde açıklanacak olan ve ölçmeye dahil edilen okul başarısı ölçümündeki değişikliklerle beraber ele alındığında, ortaya çıkan tablo, başlıca amacı seçtiği yükseköğretim programına girmek olan ve bu konuda maddi manevi emek sarf eden ortaöğretim öğrencilerini olumsuz etkilemektedir. Artımcı politika kararları nedeniyle seçme ve yerleştirme sisteminde süreklilik arz eden değişikliklerin etkileri yaşam boyu sürmektedir. Öyle ki, sınav sistemindeki bu değişiklikler öğrencilerin meslek tercihlerini dahi etkilemektedir. Üniversite öğrencilerinin meslek seçimi ile ilgili bir

zayıf yada hiç olmadığı tespit edilmiştir. Bu durumdan en çok şikayetçi olanlar da öğretim elemanlarıdır. Ercan Arı ve Şule Aycan, “Üniversite Giriş Sınav Sisteminde Yapılan Değişikliklerin Fen Edebiyat Fakültesi Kimya Bölümündeki Eğitime Etkileri”, V. Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresi, No:149, http://www.fedu.metu.edu.tr/UFBMEK-5/b_kitabi/b_kitabi.htm#top, (Erişim Tarihi 11.08.2012).

71 ÖSYM, *Tarihsel Gelişme*, <http://www.osym.gov.tr/belge/1-2706/osym---tarihsel-gelisme.html>, (Erişim Tarihi 11.08.2012).

72 “İşte YÖK’ün Katsayı Formülü”, *Sabah*, 21.07.2009, http://www.sabah.com.tr/Gundem/2009/12/17/iste_yokun_katsayi_formulu#, (Erişim Tarihi 21.08.2012)

araştırmada, üniversite sınavına bir daha girmemek ve sistemin sürekli değişmesi meslek seçimini etkileyen etkenler arasında sayılmıştır.⁷³ Diğer yandan sınav sisteminde kararsızlığın sürdüğü YÖK yetkililerinin basın açıklamalarına da yansımış bir durumdur.⁷⁴ Bu durumda bir politika aracı olarak yükseköğretime giriş sınavları kararlarındaki artımcı tutumun devam edeceği ileri sürülebilir.

Belirleyici Artımcılık: Katsayı ve Ortaöğretim Başarı Puanı Kararları

Yükseköğretime geçişin yeniden yapılandırıldığı 1981 yılında yükseköğretim adaylarının ölçmesinde merkezi sınav başarısı ile birlikte okul başarısının etkili olduğu bir yöntem benimsenmiştir.⁷⁵ Böylelikle seçme politikası araçları çeşitlendirilmiştir. Bu uygulama 1999 yılına kadar sürmüş ve öğrencilerin diplomalarından elde edilen Orta Öğretim Başarı puanları, öğrencilerin tercih alanı veya okudukları okul dikkate alınmaksızın, yapılan bütün tercihlerde eşit bir yöntemle sınav puanlarına eklenerek yerleştirme puanı hesaplanmıştır.⁷⁶

1- Farklı Katsayı Uygulanması

Ancak sınav sisteminin de değiştirildiği 1999 yılından itibaren, Orta Öğretim Başarı Puanının hem temel hesaplanma yöntemi, hem de yerleştirme puanına eklenirken tercih alanına göre farklı katsayılarla çarpılması nedeniyle, öğrenim başarısının son ölçüm değerine olan katkı oranı değiştirilmiştir. Ağırlıklı Ortaöğretim Başarı Puanı (AOBP) olarak adlandırılan bu uygulama okudukları alan dışında yerleştirilmek isteyen meslek lisesi mezunlarının yerleştirme puanlarının düşmesine neden olmuştur. AOBP uygulamasının ikinci önemli özelliği de mezun olunan okulun başarısının ortaöğretim başarısının hesaplanılmasında kullanılmasıdır.

73 Türkan Sarıkaya ve Leyla Khorsid, “Üniversite Öğrencilerinin Meslek Seçimini Etkileyen Etmenlerin İncelenmesi: Üniversite Öğrencilerinin Meslek Seçimi”, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, Bahar 2009, 7(2), 393-423. s. 405.

74 Dönemin Başkanı Yusuf Özcan, iki basamaklı sistemin süreceğini belirtmekle beraber, “*Belki bundan 4-5 yıl sonra birinci basamağı kaldırır eskiden yapılan olgunluk sınavı gibi bir sınav yaparız*” diyerek, mevcut durumun başka bir politika değişikliğine açık olduğunun sinyalini vermektedir. “*YGS ve LYS aynen devam*”, *NTVMSNBC*, 23.08.2011, <http://www.ntvmsnbc.com/id/25243944/>, (Erişim Tarihi: 01.09.2012).

75 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu, 45. Madde, RG: 06.11.1981/17506.

76 Türker Kurt ve Bekir S. Gür, “Eğitimde Eşitsizliğin Algoritması”, *Seta Analiz*, Sayı 52, Temmuz 2012, s. 8. <http://www.setav.org/ups/dosya/123491.pdf>

2- Okul ÖSS Başarısı Katkısının Değiştirilmesi

AOBP uygulaması ile ilgili ilk olumsuz sonuç, sınavda başarılı olan Fen ve Anadolu lisesi gibi okullarda AOBP'nın düşük hesaplanması ile gündeme gelmiştir. ÖSYM'ye göre, Fen ve Anadolu Liselerindeki seçilmiş öğrencilerin başarı standart sapmalarının az olmasının getirdiği ölçme gücünü yenmek için, okulun ÖSS başarısını dikkate alan hesaplama sistemi Fen ve Anadolu liseleri öğrencilerinin, son sınıfta diğer okullara geçerek, daha yüksek AOBP almaya çalışmalarına neden olmuştur.⁷⁷ Bunun üzerine 2003 yılında gerekçesi verilen politika değişikliğine gidilerek, AOBP'nın hesaplanmasında bu kez ÖSS ortalaması yüksek, diploma notu düşük öğrencilerin, daha yüksek AOBP'ne sahip olması sağlanmıştır. Kurt ve Gür'e göre, bu değişiklik “*öğrencilerin okul değiştirmesine engel olmak isterken, aslında başarılı okulları daha da avantajlı hale getirmiştir*”.⁷⁸

3- Katsayıların Eşitlenmesi Kararı

Bir seçme politikası aracı olarak AOBP'nın kamuoyunda en çok gündeme gelen özelliği ise tercih alanları dışında yerleşmek isteyenleri engelleyecek kadar puan farkı yaratan katsayı uygulamasıdır. AOBP'nın tercih alanı dışında düşük katsayı uygulamasında öğrenciler kendi lise alanlarında bir yükseköğretim programına yerleştirilirken 0,8, alanı dışında bir programına yerleştirilirken 0,3 orta öğretim başarı puanı ile çarpılarak ek puan hesaplanmıştır. YÖK on yıl süren bu uygulamanın değiştirilmesi yönündeki 20.07.2009 tarihli ilk kararında her iki katsayıyı 0,5 olarak belirlemiş ve katsayı farkını fiilen ortadan kaldıran bir politika kararına imza atmıştır.

4- Katsayı Eşitliği Kararı ve İptali

YÖK'ün katsayıları eşitleyen kararına yapılan bir itirazla “genel liselerde öğrenim gören öğrenciler açısından haksız rekabet yarattığı, objektif davranılmayarak bir grubun kayırıldığı, kazanılmış hakların

77 ÖSYM, 2003- ÖSS Öğrenci Seçme Sınavı Puanı Hesaplamaları İle İlgili Basın Duyurusu, <http://www.osym.gov.tr/belge/1-4970/2003-oss-ogrenci-secme-sinavi-puan-hesaplamalari-ile-il-.html>, (Erişim Tarihi: 11.07.2012)

78 Türker Kurt ve Bekir S. Gür, “Eğitimde Eşitsizliğin Algoritması”, Seta Analiz, Sayı 52, Temmuz 2012, s. 10. <http://www.setav.org/ups/dosya/123491.pdf>, (Erişim Tarihi: 01.07.2012)

ihlal edildiği, genel liseyi tercih etmiş olanlar için üniversite eğitiminin hedeflendiği, meslek liselerinde okuyanlar için ise meslek sahibi olmanın tercih edilmiş olduğu” öne sürülerek kararın iptali ve yürütmenin durdurulması istenmiştir.⁷⁹ Bu istem üzerine Danıştay, değiştirilmeye çalışılan farklılaştırılmış katsayı uygulamasının milli eğitim sisteminin bütünlüğüne uygun olduğu, mesleki eğitimin ve genel eğitim yönlendirilmesi üzere ikili bir öğretim yapısının ülke çıkarlarına uygun olduğu düşüncesini destekleyen argümanlarla 0.8/0.3 katsayı uygulamasının yanında olmuş ve YÖK’ün kararını Anayasal eşitlik kuralı ile çelişkili bularak uygulamasını iptal etmiştir.⁸⁰

5- Katsayı Farklarının Azaltılması Kararı ve İptali

Katsayıları eşitleyen kararın iptal edilmesinin ardından YÖK, bu kez AOBP’nin hesaplanmasındaki katsayıları alan içi tercihlerde 0.15 ve alan dışı tercihlerde 0.12 olarak belirleyen yeni bir karar almıştır. YÖK’ün iptal edilen karardan 5 ay sonra 17.12.2009 tarihinde aldığı bu yeni karara da itiraz edilmiş ve karar iptal davasına konu olmuştur. Danıştay kısa aralıklarla yapılan ve ilki iptal edilen karara benzerlik içeren ikinci YÖK kararını, kendi karar metninde “*uygulanmakta olan ve zaman içinde birtakım sonuçlar doğurarak istikrar kazanan bir düzenlemenin değiştirilmesi ya da kaldırılması için hukuk düzeninde veya maddi olayda bir değişiklik olması gerekir*” diyerek eleştirmiş ve iptal etmiştir.⁸¹

6. Katsayı Farklarının Azaltılması Yönünde İkinci Karar

Katsayı farklarını azaltmayı hedefleyen kararının iptalinin ardından, 17 Mart 2010’da toplanan YÖK Genel Kurulu, yaptığı katsayı düzenlemesi ile alan içi ve alan dışı tercihler için katsayıları 0.15 ve 0.12 olarak belirleyen yeni bir karar almıştır. Bu kararın iptali için Danıştaya yapılan başvuru bu kez reddedilmiş ve katsayı öngörüldüğü şekliyle

79 Danıştay 8. Dairesi, Karar No: 2009/6890

80 Danıştay 8. Dairesi, Karar No: 2009/6890

81 Kararda YÖK yargı kararlarını etkisiz kılmaya çalışmakla da suçlanmıştır: “..idare 21 Temmuz 2009 tarihli kararında başarılı öğrenciler açısından herhangi bir düzenlemeye gitmemişken bu kararın yürütülmesinin durdurulması sonrasında alınan dava konusu kararda bu türden bir düzenleme yapma amacının da yine yargı kararlarını etkisiz kılmaya yönelik olduğu açıktır “, Danıştay 8. Daire, Karar No: 2010/2, 27.1.2010.

yürürlüğe girmiştir.⁸² Danıştay önceden benzerini iptal ettiği karar için YÖK'ün yaptığı savunmaya bu kez ikna olmuştur. Karara göre, YÖK “sınav sistemi ile yargı kararı gereği oluşturduğu katsayıların bağlantısını, katsayı oranlarının yeni sınav sistemi içindeki işlerliğini, önceki sınav sistemi ile yeni sistem arasındaki farkları da ortaya koyarak bilimsel ve ayrıntılı olarak” açıklamıştır.⁸³

7. Katsayının ve AOBP'nin Kaldırılması

Katsayı farklarının azaltılmasından sonra 2010 ve 2011 yıllarındaki sınavlarda buna göre yerleştirme yapılmıştır. Ancak 2012 yılı LGS, LYS sınav takviminin belirlenmesiyle birlikte YÖK Genel Kurulu 30.11.2011 tarihinde bir karar alarak katsayı uygulamasını bütünüyle kaldırmıştır. YÖK yetkilileri yaptıkları açıklamalarda katsayının kaldırılması kararını 2012 sınavında uygulamak için yasal düzenlemeyi beklemeden karar aldıklarını belirtmişlerdir.⁸⁴

8. 6287 Sayılı Yasa ve Son Kez Uygulanacak AOBP'nin Son Kez Uygulanmaması

Kamuoyunda 4+4+4 olarak bilinen 6287 sayılı yasada⁸⁵ AOBP'nin 2013 yılı için kaldırılmış olmakla beraber, 2012 yılına özgü olarak son kez uygulanması geçici bir madde ile hükme bağlanmıştır.⁸⁶ Bu arada YÖK kılavuzunda yasadan önce kaldırıldığı için yer almayan AOBP bir dava konusu olmuş ve Danıştay yasadan önce YÖK'ün kaldırdığı, ancak yasaya göre bir yıl daha uygulanacak AOBP ile ilgili bir başvuruyu AOBP'nin bir yıl daha uygulanacağı öngörüsüyle reddetmiştir.⁸⁷

82 Danıştay 8. Dairesi, Karar No: 2010/2304

83 Danıştay 8. Dairesi, Karar No: 2010/2304

84 Konuyla ilgili haberde “katsayı ile ilgili yasal düzenlemenin, TBMM takviminin yoğun olmasından dolayı yapılmadığını ve kararın, ÖSYM'nin en geç 15 Aralık'a kadar hazırlaması gereken ÖSYS kılavuzunun yetişmesi için alındığı” belirtilmektedir. “YÖK katsayısı kaldırdı”, Hürriyet, 1 Aralık 2011, <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/19365976.asp>, (Erişim Tarihi: 1 Temmuz 2012)

85 RG: 11.04.2012/28264

86 YÖK Genel Kurulu 13.07.2012 tarihinde toplanarak OBP'nin 2013'den itibaren uygulamaya sokmak yerine, Danıştay'ın 2547 Sayılı Kanun'un geçici 62 maddesi lehine verdiği kararın tersine uygulamayı aynı yıl, 2012 itibarıyla başlatmıştır.

87 Danıştay Kararında “öngörülen ortaöğretim başarı puanı hesaplama yöntemi 2012 yılı içinde yapılacak olan yükseköğretime yerleştirme işlemlerinde uygulanmayacak olup; 2012 yılı yerleştirme işlemlerinde Yükseköğretim Genel Kurulunun 30.11-01.12.2011 tarihli ve

Bu süreçte YÖK, Danıştay kararına ve ilgili torba yasanın 62. Geçici maddesine⁸⁸ rağmen, 12 Temmuz 2012 tarihinde yeni bir karar alarak, AOBP uygulamasını kaldırarak bir yıl daha kullanılmasını engellemiş ve ağırlıklı olmayan OBP'yi 2012 yılından itibaren derhal uygulamaya karar vermiştir.⁸⁹ Ancak bu açıklamadan altı gün sonra ÖSYM sitesinden yapılan bir duyuruyla merkezin Danıştay kararı ve yasaya göre davranacağı beyan edilmiş ve OBP uygulamasının yürürlüğü yeniden 2013 yılına bırakılmıştır. Bu durumda bir kararın yürürlüğü kararı için bile 1-0-1 mantığı ile başa dönen bir bilgisayar algoritması takip edilmiştir.

Ortaöğretim Başarı puanı veya Ağırlıklı Ortaöğretim Başarı puanı ile birlikte öğrenci, okul başarısı, okul türü ve tercih alanını içerdiği için, seçme sınavlarına göre daha karmaşıktır. Dolayısıyla alt bileşenlerin de sürekli değiştirildiği karmaşık politika kararlarının seyrinin daha iyi anlaşılması için 1982 yılından bu yana yapılan politika uygulamaları aşağıda tablolaştırılmıştır.

2011.21.1120 sayılı kararı ile yayımı uygun bulunan 2012 ÖSYS Kılavuzunun ilk halinde öngörülen hesaplama yöntemi uygulanacaktır. Bir başka ifadeyle 6353 sayılı Yasa ile 2547 sayılı Yasaya eklenen geçici 62.madde uyarınca; 2012 ÖSYS Kılavuzunun revize edilmiş halinin dava konusu edilen "Ortaöğretim Başarı Puanı" başlıklı 6.kısımlı 2012 yılı yükseköğretim yerleştirme işlemleri için uygulanma kabiliyetini yitirmiştir" denilmektedir. Bir başka deyişle ÖSYM'nin kılavuzu revize ederken yasanın yürürlüğü ile ilgili hükmünü dikkate almaması, yasayla uyumlu olmayan bir kılavuzun öğrencilere gönderilmesine neden olmuş, telaşlanan öğrencilerin kılavuza itiraz etmesi ise kılavuzun zaten yasayla uyumlu olmaması dolayısıyla o bölümünün halihazırda geçersiz olduğu gerekçesiyle reddedilmesine neden olarak bir yargı bilmeçesine neden olmuştur. Danıştay 8. Daire KN: 2012/5246

88 Söz konusu Geçici Maddeye göre: "Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten sonraki ilk yükseköğretime giriş ve yerleştirme işlemlerine münhasır olmak üzere, bu Kanunun 45 inci maddesinin birinci fıkrasının (b), (d) ve (f) bentleri uyarınca adayların merkezi sınavlardan almış olduğu puanlara ilave edilecek ortaöğretim başarı puanları Yükseköğretim Kurulunca belirlenmiş olan usul ve esaslara göre hesaplanır. "2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu, s. 5388-13, [mevzuat.basbakanlik.gov.tr/ Metin.aspx?MevzuatKod=1.5.2547](http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr/Metin.aspx?MevzuatKod=1.5.2547), (Erişim Tarihi :10.09.2012)

89 YÖK, Basın Toplantısı, 12.07.2012, https://basin.yok.gov.tr/files/57b7c6481d039d1657433f196fdde749_.pdf, (Erişim Tarihi: 13.07.2012)

Tablo 3. Yükseköğretime Geçişte OBP/AOBP /Katsayı Araçlarında Artımcı Değişimler

Geçerlilik Dönemi	Öğretim Başarısı Aracı	Katsayı Dağılımı		Okulun Başarısının Etkisi	Yürürlüğe Müdahaleler
		Alan İçi	Alan Dışı		
1982-1998	OBP	Yok	Yok		
1999	AOBP	0.8	0.3	Başarılı Liseye Düşük Puan	
2003	AOBP			Başarılı Liseye Yüksek Puan	
21.07.2009	AOBP	0.5	0.5		Danıştay İptal Etti
17.12.2009	AOBP	0.15	0.12	Okullar Arası Farklılık Azaltıldı	Danıştay İptal Etti
17.03.2010	AOBP	0.15	0.13		Danıştay Onayladı
30.11.2010	AOBP	Katsayılar Kaldırıldı			
30.03.2012	OBP			Kaldırıldı	Yürürlük 2013 itibarıyla.
13.07.2012	OBP			Kaldırıldı	Yürürlük 2012 itibarıyla.
18.07.2012	OBP			Kaldırıldı	Yürürlük 2013 itibarıyla.

Tablo 3’de görüldüğü üzere 1982 yılından bu yana okul başarısının yerleştirmeye yansıtılmasına ilişkin 11 farklı politika kararı alınmıştır. Bazı kararlar uygulanmadan yargı kararı ile değiştirilmiştir. Bu kadar değişikliğe rağmen sonunda varılan nokta 1982 yılındaki yalın OBP uygulamasına geri dönmek olmuştur. Okul başarısının seçme ve yerleştirmeye etkisini düzenleyen politika kararları ile ilgili değişikliklerin frekansının sınav değişikliklerine göre daha fazla olduğu açıktır. Özellikle katsayı ile ilgili değişikliklerin politika daha uygulanmadan, formülasyon aşamasında yargıdan döndüğü ve artımcı değişikliklerle biçimlendiği açıktır.

YÖK’ün özellikle OÖBP’de katsayının kaldırılması sonucuna giden ve yargı konusu olacağı önceden kestirilebilen ardışık kararları sonuçlarına göre karar vermek üzere yapılan politika değişiklikleri olarak nitelendirilebilir. Bu durumda ileride değiştirme olanağı göz önüne alınarak yapılan bilinçli bir politika üretiminin söz konusu olduğu söylenebilir. Politika kararlarındaki bu tür bir bilinç artımcılığın “belirleyici” yüzüne daha yakın durmaktadır. Bu nedenle burada üretilen kamu politikasının kendisinin artımcı olduğu söylenebilir.

GENEL DEĞERLENDİRME

Türkiye’de ortaöğretimde öğrenci seçme ve yerleştirme konularında son onlu yıllarda alınan kararlar artımcılık yönünden değerlendirildiğinde, alınan politika kararlarının uzun vadeli bir politika amacına hizmet eden küçük kazanımları elde etmekten uzak olduğu görülmektedir. Oysa artımcılığın doğası çok fazla tepki uyandırmadan ve politika ile ilgili aktörleri birdenbire rahatsız etmeden kazanımlar elde edilmesi düşüncesine dayanır. SBS uygulamasında olduğu gibi, daha önce yakınılan tek sınav stresinin giderilmesi için okul başarısı ile birlikte zamanla yayılan üç sınavın politika aracı olarak uygulamaya alınması, öğrencileri rahatlatmamış; doğal olarak sınav stresini ve dersane masrafını artırarak öğrenci ve velilere daha büyük bir yük getirmiştir. Son olarak geçiş sınavı kaldırılacak açıklamasının ve yeni bir bakan değişikliğinin ardından altı temel dersten merkezi sınav uygulanması öngörülen yeni bir politika kararı daha açıklanmıştır. Bakanlığın politika üreten geleneksel aygıtlarının devre dışı bırakılması, kendileri politika üreten siyasi aktörlerin bu doğal sonucu (sınav sayısı arttıkça sınava bağlı sorunların artması sonucunu) kestirememesine neden olmuştur. Politika yapımı erkini doğrudan kendi kullanan bakanların değişmesi politikanın da tamamen değişmesine neden olmuştur. Ortaöğretimde seçme yerleştirme politikalarındaki “tek sınav-üç sınav-tek sınav-çoklu sınav (altı sınav)” dizisi artımcı değil, yapbozcu bir görünüm sergilemektedir. Bununla birlikte Milli Eğitim Bakanlığının Şura geleneği ve Talim Terbiyesi Kurulu gibi planlamacı bir anlayışın uzantısı olan kurumları nedeniyle, orta öğretime öğrenci seçme politika kararlarında artımcı, daha doğrusu yapbozcu tutumun bilinçli olarak izlenmediği söylenebilir. Ancak bağlı olduğu bakanların kişiliğinde temsil edilen politik iradenin neredeyse kişisel tutumlarına göre hızla değişen kararlarının bu politikaları artımcı analize uygun hale getirdiği görülmektedir.

Yükseköğretime öğrenci seçme ve yerleştirme politikalarında da artımcı bir tutum olduğu görülmektedir. Artık her yıl ortaya çıkmaya başlayan kontenjan fazlalarına tekrar tekrar yerleştirme yapılması basit artımcılığa iyi bir örnektir. Artan öğrenci sayısı ve yükseköğretim kurumu sayısı birlikte düşünüldüğünde, yeni açılan çok sayıdaki devlet üniversitesi ve vakıf üniversitesinin sunduğu fiyatları burslarla farklılaştırılmış paralı yüksek öğretim olanakları arz ve talebin planlamasını olanaksız kılmaktadır. Dolayısıyla öğrencilerin yerleştirilmesi seçme sınavları kadar zorlu bir konu haline gelmiştir. Diğer yandan sınav sis-

temi, ortaöğretim seçme sınavlarına göre daha uzun aralıklarla da olsa, tek sınav, iki sınav, tek sınav, iki sınav döngüsünde değişmekte ve yap-bozcu bir artımcılık görüntüsü vermektedir. Bir başka seçme politikası aracı olan katsayının ise aynı konuda değişen yargı kararları ile birlikte meslek liseleri lehine aşamalı olarak değiştirildiği görülmektedir. Burada siyasi iradenin hedefindeki eşit katsayı politikasını kuramdaki saf haline yakın bir artımcılıkla uyguladığı ileri sürülebilir. Bu çalışmada yükseköğretim seçme ve yerleştirme politikaları ile ilgili olarak varılan son yargı ise, ortaöğretimdeki politikalara göre artımcılığın daha bilinçli olarak tercih edildiğidir.

Özetle, Türkiye’de öğrenci seçme ve yerleştirme politikaları hem ortaöğretime geçişte, hem de yükseköğretime geçişte rasyonel olarak formüle edilmemekte ve uygulanmamaktadırlar. Politika kararlarındaki artımcılığın şiddeti son yıllarda artmış, kararlar bazen bir önceki politikanın sonucu bile beklenmeden değiştirilmiştir. Artımcı politikaların eğitim gibi önemli bir bölümü halen kamu alanında ve kontrolünde olan bir sektörde başarılı olamadığı açıktır. Bu nedenle, Eğitim Şuraları ve Talim Terbiye Kurulu gibi geleneksel politika aktörlerinin canlandırılmasının; gerekirse Milli Eğitim Bakanlığı, ÖSYM ve eğitime ilgisi olan Sivil Toplum Kuruluşlarının öğrenci seçme ve yerleştirme ile ilgili “planlamacı ve rasyonel” bir politika üretimine katılmalarının, mevcut artımcı tutumla çözülmediği açık olan sorunların çözümüne yarar sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Allison, Graham, ”Emergence of Schools of Public Policy:Reflections by a Founding Dean”, *The Oxford Handbook of Public Policy*, Oxford University Press, (Oxford: 2006), s. 58-79.
- Arı, Ercan, Şule Aycan, “Üniversite Giriş Sınav Sisteminde Yapılan Değişikliklerin Fen Edebiyat Fakültesi Kimya Bölümündeki Eğitime Etkileri”, *V. Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresi*, No:149, http://www.fedu.metu.edu.tr/UFBMEK-5/b_kitabi/b_kitabi.htm#top (Erişim Tarihi 11: Ağustos 20012),
- Arslan,Mehmet, “Eğitim Sistemimizin Kapanmayan Yarası-Yükseköğretime Geçiş”, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 16, 2004/1, s. 37-51.

- Aydoğuş, Rasim ve Gürbüz Ocak, "İlköğretim 6 Ve 7. Sınıf Fen Ve Teknoloji Der-
sinde Basamaklı đretim Programına Dayalı đretimin Akademik Başarı-
ya Etkisi", *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, Bahar 2011, 9(2), 343-76.
- Birkland, Thomas A., *An Introduction to the Policy Process. Theories, Concepts
and Models of Public Policy Making*, M.E. Sharpe, 2. Ed. , (New York:
2005)
- Braybrooke, David ve Charles E. Lindblom, *The Strategy of Decision*, Free Press,
New York 1963
- elik, F. Eda, "alışma Alanı Olarak Kamu Politikası: Tarihsel ve Düşünsel Kök-
ler zerine", *Amme İdaresi Dergisi*, 41/3, (2008), s. 41-72.
- Çetintaş, Bengül ve Ayten Genç, "Eğitim Reformu Sonrası Anadolu Liselerinde
Yabancı Dil đretim", *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20,
2001, s. 51-56.
- Çevik, Hasan Hüseyin ve Süleyman Demirci, *Kamu Politikası. Kavramlar, Aktr-
ler, Süreç, Modeller, Analiz, Karar Verme*, Seçkin Yayıncılık, 2. Baskı, (An-
kara 2012).
- Çorbacıoğlu, Sıtkı, "Kamu Politikası Analizinde Görünmez niversite", *Amme
İdaresi Dergisi*, C.41, Sayı 4, (2008), s.23-48.
- Frank, Tenney, "Notes and Discussions: Magnum Jovis Incrementum", *Classi-
cal Philology*, Vol. 11, N.3, (July 1916), s. 334-336, [http://www.jstor.org/
stable/261856](http://www.jstor.org/stable/261856), (24.04.2012).
- Hekim, Hakan, "Kamu Politikasında Post-Pozitivizm", Alican Kaptı (Ed.), *Kamu
Politika Sreci. Temel Perspektifler*, Sekin Yayıncılık, Ankara 2011.
- Hill, Michael, *The Policy Process in The Modern State*, Prentice Hall, 3. Ed., Lon-
don 1997 Holly, Grant, "The Political Practices of Disjointed and Directed
Incrementalism: Federal Child Benefits and Childcare in Canada", UK Social
Policy Association Annual Conference University of Edinburgh, (June 29-
July 1 2009), <http://www.crf.ac.uk/spa2009/Holly...>, (12.05.2012).
- Howlett, Michael, M. Ramesh, Anthony Perl, *Studying Public Policy. Policy Cycles
and Policy Subsystems*, Oxford University Press, 3. Ed., (Canada: 2009).
- Kutlu, mer, "Cumhuriyetin 80.Yılında: lme ve Değerlendirme", *Milli Eğitim
Dergisi* , Gz 2003, Sayı: 18.
- Lindblom, Charles E., "The Science of Muddling Through", *Public Administrati-
on Review*, v.19, No:2, Spring,(1959), s.79-88.

- Lindblom, Charles E. ve David K. Cohen, *Usable Knowledge. Social Science and Social Problem Solving*, Yale University Press, New Haven 1977.
- Milli Eğitim Bakanlığı, *4 Eylül 2013 Tarihli Duyuru ve Eki*, <http://www.meb.gov.tr/duyurular/duyurular2013/bigb/OrtaOgretimdeYeniSistem/TemelEgitimdenOrtaogretimeGSistemiSunum.pdf> ve <http://www.meb.gov.tr/haberler/haberayrinti.asp?ID=10483>, (Erişim Tarihi: 07.09.2013)
- Milli Eğitim Bakanlığı, *17. Milli Eğitim Şurası Kararları*, 13-17 Kasım 2006, http://ttkb.meb.gov.tr/dosyalar/surular/17_sura.pdf, (Erişim Tarihi: 02.07.2012).
- Milli Eğitim Bakanlığı, *18. Milli Eğitim Şurası Kararları*, 1-5 Kasım 2010, http://www.meb.gov.tr/duyurular/duyurular_2010/ttkb/18Sura_kararlari_tamami.pdf, (Erişim Tarihi: 02.07.2012), s. 7.
- Milli Eğitim Bakanlığı, “Merkezî Sistemle Öğrenci Alan Ortaöğretim Kurumlarına Öğrenci Yerleştirme Yönergesi”, *Tebliğler Dergisi*, Şubat 2011, No: 2641
- Milli Eğitim Bakanlığı, “Ortaöğretim Kurumlarına Geçiş Yönergesi”, *Tebliğler Dergisi*, Kasım 2007, No: 2602, 955-960.
- Milli Eğitim Bakanlığı, Ortaöğretim Kurumlarına Geçiş Yönergesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönerge, *Tebliğler Dergisi*, Ocak 2008, No: 2604.
- Milli Eğitim Bakanlığı, Ortaöğretim Kurumlarına Geçiş Yönergesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönerge, *Tebliğler Dergisi*, Aralık 2008-EK, No: 2615.
- Milli Eğitim Bakanlığı, Ortaöğretim Kurumlarına Geçiş Yönergesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönerge, *Tebliğler Dergisi*, Temmuz 2009, No: 2622.
- Milli Eğitim Bakanlığı, Ortaöğretim Kurumlarına Geçiş Yönergesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönerge, *Tebliğler Dergisi*, Ağustos 2009, No: 2623.
- ÖSYM, *2003- ÖSS Öğrenci Seçme Sınavı Puanı Hesaplamaları İle İlgili Basın Duyurusu*, <http://www.osym.gov.tr/belge/1-4970/2003-oss-ogrenci-secme-sinavi-puan-hesaplamalari-ile-il.html>, (Erişim Tarihi: 11.07.2012)
- ÖSYM, *Tarihsel Gelişme*, <http://www.osym.gov.tr/belge/1-2706/osym---tarihsel-gelisme.html>, (Erişim Tarihi: 11.08.2012).
- Özgül, Ethem, “Türkiye’de Üniversite’ye Girişle İlgili Uygulamalar”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümü Dergisi*, Cilt 10, 1972, s. 179-198.
- Sarıkaya Türkan ve Leyla Khorsid, “Üniversite Öğrencilerinin Meslek Seçimini Etkileyen Etmenlerin İncelenmesi: Üniversite Öğrencilerinin Meslek Seçimi”, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, Bahar 2009, 7(2), 393-423. s. 405.

- Smith, Kevin B. ve C.W. Larimer, *The Public Policy Theory Primer*, Westview Press, 2009.
- Talim Terbiye Kurulu, *Cumhuriyetin İlk Dönemi Eğitim Kurumları (1921-1926) Telif Ve Tercüme Heyeti*, http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2012_06/06022003_heyeti_ilmiye.pdf, (Erişim Tarihi: 01.09. 2012).
- TED, *Ortaöğretime ve Yükseköğretime Geçiş Sistemi*, (Ankara: Duran Ofset)1. Basım , 2010.
- Türker ve Bekir S. Gür, "Eğitimde Eşitsizliğin Algoritması", *Seta Analiz*, Sayı 52, Temmuz 2012, s.1-17, <http://www.setav.org/ups/dosya/123491.pdf>, (Erişim Tarihi: 15 Temmuz 2012)
- Türkiye Büyük Millet Meclisi, *Genel Kurul Tutanağı*, 24. Dönem 2. Yasama Yılı, 34 Birleşim: 11 Aralık 2011 Pazar, http://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/tutanak_dergisi_pdfler.Yasama_yillari?v_meclis=1&v_donem=24 , (Erişim Tarihi: 04.09.2012).
- Türkiye Büyük Millet Meclisi, *Genel Kurul Tutanağı*, 24. Dönem 2. Yasama Yılı, 83. Birleşim: 27 Mart 2012 Salı, http://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/tutanak_dergisi_pdfler.yasama_yillari?v_meclis=1&v_donem=24 , (Erişim Tarihi: 04.09.2012).
- Van de Donk, W.B.J.H., "Beyond Incrementalism?", Snellen, I.Th.M, W.B.H.J. Van de Donk (ed) *Public Administration In an Information Age*, IOS Press, (Amsterdam: 1998), s.381-404.
- YÖK, *12 Temmuz 2012 Tarihli Basın Toplantısı*, <https://basin.yok.gov.tr/files/57b7c6481d039d1657433f196fdde749.pdf>, (Erişim Tarihi: 13.07.2012)
- YÖK, *Türkiye'nin Yüksek Öğretim Stratejisi Raporu*, Meteksan, (Ankara: Şubat 2007),

Basın Kaynakları

- “Bakan Avcı’dan Önemli Açıklama”**, Nabi Avcı’nın 3 Temmuz 2013 Tarihli Basın Açıklaması, *İHA*, 04.07.2013, <http://www.iha.com.tr/gundem/bakan-avcidan-onemli-aciklama/283563>, (Erişim Tarihi: 20.07.2013)
- “Başbakan şaka yaptı”**, *Milliyet*, 25.06.2008, <http://siyaset.milliyet.com.tr/milli-egitim-bakani-celik--basbakan-saka-yapti/siyaset/siyasetdetay/25.06.2008/880498/default.htm>, (Erişim Tarihi: 03.09.2012)
- “Emin Zararsız: SBS bu yıl son kez yapılacak”**, *Hürriyet*, 3 Eylül 2012, <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/21374056.asp>, (Erişim Tarihi: 4 Eylül 2012).
- “Erdoğan’dan öğrencilere müjde: Tek sınav yeter”**, *Sabah*, 23.06.2008, <http://arsiv.sabah.com.tr/2008/06/23/haber.15AA96AE44244889864C2A2-ADD33F1F5.html>, (Erişim Tarihi: 03.09.2012)
- “İşte YÖK’ün Katsayı Formülü”**, *Sabah*, 21.07.2009, http://www.sabah.com.tr/Gundem/2009/12/17/iste_yokun_katsayi_formulu#, (Erişim Tarihi: 21.08.2012)
- “SBS Kalkıyor”**, Nimet Çubukçu’nun 27 Haziran 2010 Tarihli Basın Açıklaması, *Sabah*, 26.08.2010, http://www.sabah.com.tr/Egitim/2010/06/28/sbs_kalkiyor, (Erişim Tarihi: 10.09.2012)
- “YGS ve LYS aynen devam”**, *NTVMSNBC*, 23.08.2011, <http://www.ntvmsnbc.com/id/25243944/>, (Erişim Tarihi: 01.09.2012)
- “YÖK katsayısını kaldırdı”**, *Hürriyet*, 01.12.2011, <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/19365976.asp>, (Erişim Tarihi: 1 Temmuz 2012)